

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VZDĚLÁVÁNÍ JAKO FAKTOR REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR

Vedoucí práce: Ing. Petra Pártlová, Ph.D.

Autor práce: Lucie Streitová

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 3

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 17. května 2013

.....
Lucie Streitová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Petře Pártlové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce.

Dále děkuji Ing. Ondřeji Petrovi, koordinátorovi Ekonomicko-správní fakulty MU, za cenné rady.

ANOTACE

Práce se věnuje problematice vzdělávání a jeho významu jako jednoho z faktorů regionálního rozvoje České republiky. V teoretické části práce jsou zmapovány dokumenty, strategie, programy a instituce zabývající se oblastí vzdělávání. Je zde definován pojem regionální rozvoj a uvedeny některé indikátory regionálního rozvoje a dále současné možnosti finanční podpory pro regiony. V praktické části je provedena analýza a následná syntéza indikátorů regionálního rozvoje. Na základě těchto indikátorů jsou komparovány jednotlivé regiony České republiky. Součástí práce jsou i přílohy pro rozšíření uvedených informací.

KLÍČOVÁ SLOVA: regionální rozvoj, vzdělávání, faktory regionálního rozvoje, terciární vzdělávání, Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

ANNOTATION

This thesis deals with the issue of education and its importance as one of the factors of the regional development of the Czech Republic. The theoretical part is devoted to documents, strategies, programs and institutions dealing with education. The thesis also defines the term regional development presents some indicators of the regional development and shows opportunities for financial support for the regions. In the practical part, there is an analysis and a subsequent synthesis of the regional development indicators. Based on these indicators, there are compared individual regions of the Czech Republic. Annexes are a part of this work to expand the given information.

KEY WORDS: regional development, education, factors of the region development, tertiary education, Operational programme Education for Competitiveness

OBSAH

OBSAH.....	5
ÚVOD a CÍL PRÁCE	7
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	9
LITERÁRNÍ PŘEHLED A REŠEŠE ZDROJŮ	10
1 Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice	10
1.1 Obecná charakteristika Národního programu vzdělávání ČR	10
1.2 Řízení a financování vzdělávací soustavy v ČR.....	11
1.2.1 Řízení vzdělávací soustavy	11
1.2.2 Financování vzdělávací soustavy.....	11
1.3 Evropská a mezinárodní spolupráce ve vzdělávání	12
1.3.1 Participace Evropské unie v oblasti vzdělávání	12
1.3.2 Participace Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v oblasti vzdělávání.....	14
1.3.3 Další organizace zabývající se vzděláváním.....	15
1.4 Terciární otázky v oblasti vzdělávání	16
1.4.1 Cíle a struktura terciárního vzdělávání	17
1.4.2 Specifické problémy v terciárním vzdělávání.....	20
2 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost	21
2.1 Obecná charakteristika Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost	21
2.2 Specifické cíle a prioritní osy OP VK	21
2.3 Reforma systému terciárního vzdělávání v rámci OP VK.....	23
3 Index vzdělanosti	24
4 Pojem Regionální rozvoj	27
4.1 Strategie regionálního rozvoje ČR.....	28

4.2	Indikátory rozvoje regionů na evropské úrovni	29
4.3	Rozvoj regionů v ČR, faktory regionálního rozvoje.....	30
4.3.1	Regionální operační programy	32
4.3.2	Regionální rozvojový fond.....	33
	METODIKA a HYPOTÉZY	35
	PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE	36
5	Vybrané indikátory regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání.....	36
5.1	Podíl Hrubého domácího produktu na obyvatele v NUTS 2 a NUTS 3.....	37
5.2	Míra nezaměstnanosti v krajích	38
5.3	Podíl VŠ vzdělaných osob v kraji.....	38
5.3.1	Index vzdělanosti v krajích	39
5.3.2	Počty vysokých škol v krajích.....	40
5.4	Průměrná mzda v krajích	41
5.5	Sumarizace indikátorů regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání	42
6	SWOT analýza Jihočeského kraje	46
	DISKUZE VÝSLEDKŮ	48
	ZÁVĚR.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	54
	SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD a CÍL PRÁCE

V posledních letech se regionální rozvoj stává klíčovým pojmem a politickým nástrojem, na který je vynakládáno nejen mnoho sil, ale především i prostředků, jak na regionální, národní tak i nadnárodní úrovni. K současným cílům regionální politiky patří mimo těch, které jsou nadefinovány v cílech Evropské unie, především i zvyšování a zkvalitňování regionálního rozvoje. Pokud je region silně rozvinutý či dobře se rozvíjející, stává se atraktivním nejen pro obyvatele, ať už současné či budoucí, ale také pro potencionální investory a zaměstnavatele, kteří by svým příchodem do regionu přispívali k jeho dalšímu rozvoji. Regiony stabilizují celkovou národní ekonomickou sílu a ovlivňují i prosperitu celého státu. Za nejrozvinutější region obecně platí hlavní město Praha.

V rozvinutých regionech je vyšší koncentrace obyvatel, nižší nezaměstnanost, kvalitněji vybudovaná infrastruktura - s tím spojená lepší doprava a dostupnost, vybavenost a obslužnost. Najdeme zde i zajímavější sociální zázemí pro obyvatele. Ve vyspělých regionech je daleko více podporována inovační činnost podniků, firem a jednotlivců. Všechny tyto aspekty také předurčují další kvalitní budoucí rozvoj regionu.

K důležitým předpokladům silného regionu patří kvalifikované a vzdělané obyvatelstvo. Hovoříme především o podílu obyvatel vysokoškolsky vzdělaných a dobře uplatnitelných na pracovním trhu. Vzdělání a trh práce, respektive nezaměstnanost, jsou dva zásadní pojmy, mezi kterými je zcela zřejmá indiference.

Na základě výše uvedených poznatků, obecných faktů a charakteristik byl stanoven i cíl práce. V literární části a rešerši je cílem obsáhnout nejdůležitější dokumenty, instituce jak na národním tak i na mezinárodním poli, včetně regionálních programů, které se zabývají vzděláváním, a podrobněji se zaměřit především na systém terciárního vzdělávání. Dalším záměrem je zmapovat možnosti financování a podpory rozvoje regionů v oblasti vzdělávání. V této práci budou hledány souvislosti mezi jednotlivými indikátory regionálního rozvoje, zejména opět v oblasti kvalifikace, vzdělání a trhu práce. V praktické části bude cílem analýza a syntéza jednotlivých indikátorů a aspektů souvisejících se vzděláváním obyvatel ve spojitosti s regionálním rozvojem a následné aplikování SWOT analýzy jako strategického nástroje sloužícího k analýze současného a potencionálního rozvoje Jihočeského kraje.

Teoretická část této práce je koncipována do dvou oblastí, které korespondují s tématem práce. První oblast vzdělávání definují tři body: dokumenty a organizace zabývající se vzděláváním, Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost a index vzdělání obyvatel. Nejdříve se budu věnovat teoretickému zmapování skutečností působících na rozvoj vzdělávání v České republice, dále pak evropskými a mezinárodními institucemi podílejícími se na jeho rozvoji. Jedním z participujících programů v této oblasti, kterým se budu ve své práci zabývat, je Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, jehož oblasti podpory přímo korespondují s nástroji pro rozvoj vzdělávání v regionech. Druhá kapitola je zaměřena na definici pojmu regionální rozvoj. Dále na jeho indikátory, dokumenty a strategie, které se regionálním rozvojem zabývají, a na možnosti jeho finanční podpory v České republice.

Pojem region je v této práci chápán jako kraj, respektive určitá územní jednotka NUTS 3.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR - Česká republika

ČSÚ - Český statistický úřad

ESF - Evropský sociální fond

EU - Evropská unie

HDP - hrubý domácí produkt

MMR - Ministerstvo pro místní rozvoj

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OP - Operační program

OP VK - Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost

SLBD - Sčítání lidu, domů a bytů

SRR - Strategie regionálního rozvoje

VOŠ - Vyšší odborná škola

VŠ - Vysoká škola

LITERÁRNÍ PŘEHLED A REŠEŠE ZDROJŮ

1 Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

1.1 Obecná charakteristika Národního programu vzdělávání ČR

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice vznikl na základě usnesení vlády 7. dubna 1999.

„Přijaté cíle se staly východiskem „Koncepte vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“ zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) dne 13. května 1999.“ (Kotásek, 2001, s. 7).

Na základě rámce vzdělávací politiky, jasně specifikovaných střednědobých a dlouhodobých cílů, v této koncepci uvedených, byl vyhlášen jako závazný vládní dokument, tzv. Bílá kniha. Má charakter otevřeného dokumentu, který bude v pravidelných intervalech přezkoumáván a následně v souladu se změnami společenské situace aktualizován a revidován.

Výchozími a podpěrnými dokumenty jsou výroční zprávy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy, publikace a hodnocení Výboru pro vzdělávání Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále OECD). Dalším zdrojem byla: „Výzva pro deset milionů“, vyhlášena MŠMT, v níž byli osloveni odborníci z různých sfér zabývající se otázkami výchovy a vzdělávání.

Cílem strategie je ovlivňovat rozhodování na úrovni krajů, obcí a veřejných vysokých škol.

Přestože dokument je koncipován jako ucelená a integrující se vzdělávací soustava, byl rozčleněn do kategorií odpovídajících rozdělení vzdělávání na: předškolní, základní, střední (vzdělávání mládeže, dospělých osob), terciární vzdělávací instituce - Vysoké školy (dále VŠ), Vyšší odborné školy (dále VOŠ).¹

¹ KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Pro svou práci jsem z tohoto dokumentu vybrala pouze některé kapitoly, které souvisejí se stanoveným cílem mé bakalářské práce.

1.2 Řízení a financování vzdělávací soustavy v ČR

1.2.1 Řízení vzdělávací soustavy

Centrem řízení je MŠMT, které vytváří a definuje střednědobé a dlouhodobé koncepce ve všech sektorech vzdělávací soustavy. Provádí kurikulární, tzv. participační politiku a zabývá se kvalitou vzdělávání, jejím monitorováním a vyhodnocováním. Dále zajišťuje politické komunikování jak s odbornou, tak s laickou veřejností, kde je cílem dosažení konsenzu a vytváření mechanismů v zásadních otázkách. Financování a legislativa vzdělávací soustavy spadají také do kompetencí centra, tedy MŠMT. Shrnutí činností je tedy následovné: stanovení strategických cílů, hlavních principů vedoucích k jejich dosažení, definování pravidel hry a vytváření odpovídajících podmínek, založení hlavních mechanismů. Řízení a monitorování procesů, vybudování komplexního systému evaluace na všech úrovních tak, aby byla zajištěna odpovídající kvalita a úroveň vzdělávání.

Nižší stupně řízení jsou kraje, okresy, obce. Jejich hlavní náplní je realizace a aplikace doporučení a opatření uvedených v Bílé knize. K dalším činnostem patří vytváření zpráv, hodnocení a podkladů potřebných k monitorování pro centrum (MŠMT). Zde je patrná decentralizace a subsidiarita, avšak je nutné dodat, že již zmíněná a velmi důležitá je i participace obou stupňů podílejících se na řízení vzdělávací soustavy.

Všechny tyto činnosti by měli znát nejen výkonné orgány a odborní pracovníci, ale i ředitelé škol a vzdělávacích institucí.²

1.2.2 Financování vzdělávací soustavy

Finanční rámec bude rozdělen na náklady přímé, tj. náklady hrazené státem (mzdové prostředky, povinné odvody, učební pomůcky, rozvojové a inovační programy). Druhou skupinou jsou náklady nepřímé neboli provozní a investiční, tj. výdaje škol hrazené zřizovateli. Některé aktivity jsou hrazeny ze strukturálních fondů Evropské unie.

² KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Schéma toku finančních prostředků je znázorněno v příloze (Příloha 1). Ze strany MŠMT budou probíhat následné kontroly za účelem zjištění hospodaření se svěřenými prostředky. Kontroly jsou dvojího rázu: běžné a finanční kontroly. Byl také vydán soubor několika doporučení, která mají vést ke zlepšení systému financování vzdělávací soustavy (viz. Příloha 2).³

1.3 Evropská a mezinárodní spolupráce ve vzdělávání

Národní vzdělávací programy představují bezesporu i část kulturní tradice. Vzhledem ke globalizaci a rozvíjející se mezinárodní spolupráci, je nutné je aktualizovat a přejímat zkušenosti ostatních států. Cílem této spolupráce je sjednocení a společná diskuze nad stávajícími programy, stejně tak jako integrace do euroatlantických a moderních evropských struktur, s využitím multikulturalismu a internacionalizace, přičemž země zůstane i nadále zodpovědná za své vzdělávací struktury.⁴ Evropské a mezinárodní vzdělávací programy představují pouze doplňující informace pro národní vzdělávání. Není cílem tyto principy přejímat a akceptovat v plném rozsahu. Naopak důležité je zprostředkování, nabídnutí a zobrazení možností využití již funkčních variant v jiných zemích.

Cíle světových organizací zaměřené na vzdělávání jsou často společné. Např. na konceptu vzdělávání dospělých a myšlence celoživotního vzdělávání participuje několik organizací působících na mezinárodním poli.⁵

1.3.1 Participace Evropské unie v oblasti vzdělávání

V Maastrichtské smlouvě (1992) je vzdělávání zařazeno do cílů odpovědnosti EU. Vzdělávací politika EU má politiky členských států pouze doplňovat, nikoli nahrazovat - využití principu subsidiarity. Důležitá je podpora národních systémů, ne však jejich sjednocení (regionální rozdíly jsou zachovány).⁶

Se vstupem do Evropské unie se naší zemi otevřela možnost čerpání ze strukturálních fondů v oblasti podpory zaměstnanosti a odborného vzdělávání a to především prostřednictvím Evropského sociálního fondu (nejstarší ze všech strukturálních fondů), dalších strukturálních fondů a vzdělávacích programů EU. Českým studentům se plně

³ KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

⁴ tamtéž.

⁵ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

⁶ tamtéž.

otevřelo právo studovat a připravovat se budoucí povolání v jakékoli vzdělávací instituci v kterémkoli z členských států. A zároveň české školy se otevřely zahraničním studentům. S čímž přímo souvisí podpora mobility studentů, rozšíření výuky cizích jazyků, vzájemná spolupráce a podpora vzdělávacích zařízení apod. Dalším důležitým bodem spojeným se členstvím je uznávání domácí profesní kvalifikace na mezinárodním poli, popřípadě možnosti adaptace a následné absolvování zkoušky způsobilosti.

V programovacím období 2000 - 2006 se Česká republika účastnila tří vzdělávacích programů: Socrates II (široce zaměřený program celoživotního učení), Leonardo da Vinci II (zaměřený na všechny úrovně odborného vzdělávání), Mládež (zaměřený na neformální výchovu a vzdělávání mládeže).⁷

Cíle pro programovací období 2007 - 2013 jsou definovány následovně: Nové partnerství pro soudržnost: konvergence, konkurenceschopnost a zaměstnanost, evropská územní spolupráce.⁸ Nejvyšší podíl při financování má fond soudržnosti.

- Konvergence: podpora růstu a tvorba pracovních míst v méně rozvinutých členských zemích a regionech, kde HDP na osobu je nižší než 75% průměru EU. Tento cíl má nejvyšší alokaci prostředků.
- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost: podpora regionů a oblastí, které nespádají do prvního cíle. Tedy ty, jejich HDP na osobu je vyšší než 75% průměru EU.
- Evropská územní spolupráce: harmonický a vyvážený rozvoj na území Unie, podpora další integrace EU pomocí přeshraniční, mezinárodní a meziregionální spolupráce.

Důležité jsou i operační programy podporované Evropskou unií. Jedná se o podporu vzdělávacích aktivit a tím i zaměstnanosti. Evropský prostor potřebuje co nejlépe připravené a kvalifikované pracovníky, kteří budou tento prostor rozvíjet a činit konkurenceschopným na světových trzích. V České republice je možno žádat o podporu výše uvedených aktivit Evropský sociální fond prostřednictvím Operačního programu

⁷ KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

⁸ MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. ISBN 978-80-87029-56-5.

Vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Praha Adaptabilita.⁹

1.3.2 Participace Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v oblasti vzdělávání

Tato organizace se věnuje problematice vzdělávání a hlavně ekonomice vzdělávání již od 60. let 20. století.¹⁰

Česká republika je členem OECD od prosince roku 1995, což jí mj. umožňuje účastnit se mezinárodní mnohostranné spolupráce členských zemí v oblasti vzdělávání.

„Členství v této organizaci umožňuje, mimo jiné, naší republice spolupracovat s ostatními členy v oblasti vzdělávání. Uskutečňuje se prostřednictvím Výboru pro vzdělávání, Řídící rady Centra pro výzkum a inovace ve vzdělávání, programu Institucionální řízení vysokých škol a programu Výstavba školských budov.“
(Kotásek, 2001, s. 31)

Cílem našeho členství je zabývat se projekty zaměřenými na školní vzdělávání pro budoucnost, lidským a sociálním kapitálem, úlohou vzdělávání v udržitelném hospodářském růstu a vývoji, rozvojem informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání. Česká republika bude rovněž pokračovat v účasti na projektu INES (indikátory vzdělávacího systému), který bude sloužit k posuzování úrovně našeho vzdělávacího systému. Účast na projektu PISA slouží ke srovnání znalostí, na mezinárodní úrovni, žáků končících povinnou školní docházkou - tzn. „testování devátáků“. Dalšími mezinárodními projekty, která OECD v současné době koordinuje je PIAAC, jedná se o výzkum kompetencí dospělých zaměřený na hodnocení úrovně funkční gramotnosti dospělých ve věku 16–64 let nebo projekt nebo TALIS - výzkum zaměřený na učitele.¹¹

Mezi další úkoly naší republiky patří rozvoj celoživotního vzdělávání a jeho zpřístupnění pro všechny sociální skupiny = sociální soudržnost ve vzdělávání, rozvoj

⁹ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

¹⁰ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

¹¹ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *OECD* [online]. [cit. 7. 4. 2013]. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickou-spolupraci-a-rozvoj-oecd>.

lidské kompetence, inovace vyučování, zlepšení postavení učitelů a jejich profesní úrovně.¹²

1.3.3 Další organizace zabývající se vzděláváním

Rada Evropy se angažuje zejména v otázkách souvisejících s výchovou k demokratickému občanství a sociální soudržnosti. Uplatňování evropské dimenze ve vzdělávání, výukou cizích jazyků a seznamování s dějinami Evropy (včetně událostí z 20. století). Významnou roli sehrála v 70. a 80. letech v otázce vzdělávání dospělých, kdy vyzývala podniky a další sociální partnery, aby se účastnili podpory vzdělávání. Vzdělávání bylo totiž chápáno, jako významný faktor rozvoje společenského a hospodářského života.¹³

Dalšími organizacemi, které se zabývají vzděláváním, jsou například UNESCO, Organizace spojených národů (OSN). UNESCO hledá řešení problémů spojených s nízkou úrovní vzdělanosti, bojuje proti negramotnosti, podporuje vznik škol a dalších vzdělávacích zařízení zejména v zanedbaných oblastech. Vzdělávání a výchovu propojuje s rozvojem kultury. (Vyhnánková, 2007, str. 26). Patrná je tedy spíše humanistická idea organizace UNESCO v oblasti podpory vzdělávání.

K dalšímu rozvoji v této oblasti přispívá i přeshraniční a regionální spolupráce. Mezi nejvýznamnější patří organizace a programy zabývající se mobilitou studentů, zahraniční výměnou a nabídkou možnosti studia v zahraničí. Většina vysokých škol v naší republice samovolně navazuje spolupráci se zahraničními školami a institucemi. Podporuje tím mobilitu studentů, poznávání zahraničních vzdělávacích systémů, vlastní rozvoj, kvalitu a atraktivitu.

Přeshraniční spolupráce je realizována i formou partnerské spolupráce měst a obcí. Výhodou je decentralizace a důvěrná místní znalost potřeb v daném regionu ze strany osob zapojených do projektu. Např. V jižních Čechách funguje příhraniční spolupráce s Dolním Bavorskem, kde jedním z bodů je také profesní vzdělávání a odstraňování problémů ve vzdělávání (především jazykových bariér).¹⁴ Další spolupráce je navázána

¹² KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

¹³ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

¹⁴ *Společný životní a hospodářský prostor Bavorsko/jižní Čechy – prostor bez bariér* [online]. [cit. 15. 12. 2012]. Dostupný z: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1614&par%5Blang%5D=CS.

s Dolním Rakouskem, kde je propagováno interkulturní vzdělávání dětí a dospělých. Cílem obou projektů je mimo jiné i prostřednictvím vzdělávání podporovat rozvoj obou zapojených regionů.¹⁵

1.4 Terciární otázky v oblasti vzdělávání

„Terciárním sektorem vzdělávání se rozumí všechny typy státem uznaného vzdělávání občanů, navazující na úplné střední všeobecné vzdělání nebo úplné střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou.“ (Kotásek, 2001, s. 63)

Společnost je tímto sektorem nejvíce ovlivňována, angažuje se ve výzkumu, vývoji, vzdělání a připravuje kvalitní vrcholové pracovníky. Užší spolupráce funguje na regionální úrovni, především absolventi vzdělávacích terciárních institucí, v daném regionu, přispívají ke zvyšování jeho kvality a rozvoje.

Jedním z nejdůležitějších dlouhodobých záměrů v terciárním vzdělávání je využívat a podporovat rozvoj lidských zdrojů:¹⁶

- a) pečovat o vzdělávání prostřednictvím celoživotního vzdělávání, osobnostní i odborný růst pracovníků terciárního sektoru,
- b) pomáhat studentům při orientaci ve studijních příležitostech, při nalézání optimální studijní cesty i při orientaci na trhu práce prostřednictvím budování poradenských center poskytujících studijní, psychologické a profesní poradenství.

Základním úkolem vzdělávací soustavy, zejména terciárního vzdělávání, je připravit absolventy tak, aby byli schopni se uplatnit na trhu práce a stát se zaměstnatelnými.

„V této souvislosti se rozšiřuje a prohlubuje důležitost všech tří hlavních rolí terciárního vzdělávání. Samotná vzdělávací činnost musí vedle tradičních výzev (kvalita, efektivita, rovné příležitosti) akcentovat výzvy nové. Jsou jimi především dosahování maximálního vzdělání, a to během celého aktivního života (celoživotní vzdělávání), schopnost stále a zároveň rychle se učit na úrovni jednotlivce i organizace, tvořivost, inovace a iniciativa, znalost lidí i společnosti, využívání měkkých dovedností.“

¹⁵ Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007-2013[online]. [cit. 15. 12. 2012]. Dostupný z: http://www.at-cz.eu/at-cz/downloads/Newsletters/ETC-AT-CZ_Newsletter-5_111118_CZ.pdf.

¹⁶ KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Přímé propojení vzdělávání a výzkumu a vývoje je nejen důležitým motorem poznávání a inovací obecně, ale je zejména hlavním zdrojem tvořivosti absolventů vzdělávání. Společenská role univerzit se vedle zásadního přínosu v péči o kulturní dědictví a jeho rozvoj stále více formuje i v přímých dopadech na ekonomický rozvoj v regionální i celosvětové úrovni. Zároveň se zvyšuje počet a význam externích aktérů, kteří se dožadují neustále změn v systému. Přínosné jsou přitom změny směrem k větší flexibilitě, otevřenosti a inovativnosti.“ (Matějů, 2009, str. 12)

V příloze 3 najdete podklady pro SWOT analýzu stavu českého systému terciárního vzdělávání. Silné, slabé stránky, příležitosti a ohrožení.

Specifickou částí terciárního vzdělávání je vzdělávání dospělých, které se dynamicky a velmi rychle rozvíjí především v závislosti na moderních trendech, požadavcích či stimulech zaměstnavatelů na zvyšování kvalifikace a samozřejmě také v důsledku osobnostního rozvoje. Dnešní moderní doba očekává a vyžaduje vzdělané a kvalitní pracovníky. V případě dalšího vzdělávání dospělých jsou nejvíce využívány různé formy dálkového, distančního studia, Univerzity třetího věku, kde je možné si dále rozšiřovat vzdělávání a po absolvování získávat patřičné tituly a certifikáty. Proto je cílem utvořit komplexní systém celoživotního vzdělávání.

1.4.1 Cíle a struktura terciárního vzdělávání

Vědecká, výzkumná, vývojová nebo jiná tvůrčí činnost se stane definičním znakem terciárního vzdělávání. Propojení studia s touto činností, její typ a kvantita, rozliší různé typy vysokoškolských studijních programů od vyššího odborného studia a od další studijní nabídky v tomto sektoru vzdělávání (zároveň je nutné tyto studijní programy účelněji a lépe definovat).

Cílem naplňování tohoto programu je mimo jiné soustředování vědeckých kapacit, profesorů a nejvýznamnějších, nejuznávanějších pedagogů v oborech, ve sdružení Akademie věd ČR. Členové této akademie by dále měli předávat své zkušenosti a spolupracovat právě s vysokými školami a univerzitami, za účelem vzdělávání, výzkumu a vývoje. Podpora mezinárodní mobility akademických pracovníků.

Důležitým cílem je otevřenost vzdělávacího systému, která umožňuje jeho další rozvoj. Dále pak zajištění dostupnosti terciárního vzdělávání pro všechny a rovnost šancí. Zamezení vzniků rozdílů mezi jednotlivými skupinami obyvatel (rasa, náboženství,

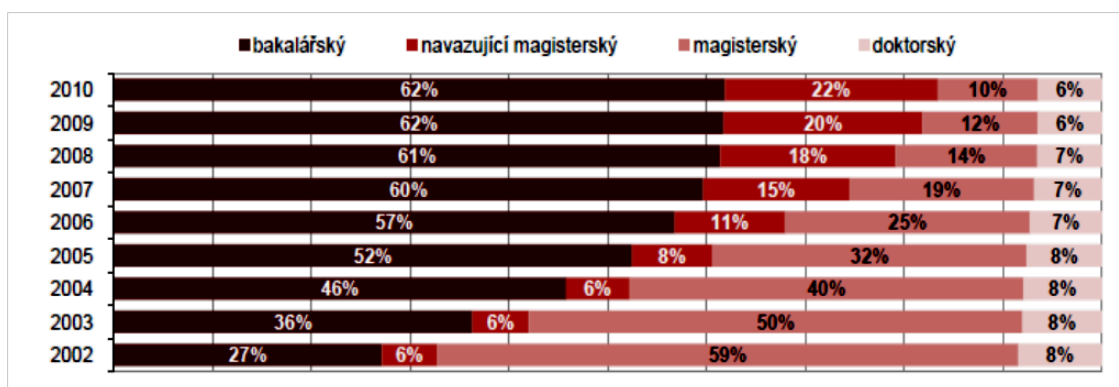
pohlaví, sociálně-ekonomický původ), naopak je nutné plně využívat a dále rozvíjet potenciál každého jedince. „Právě moderní vzdělávací systémy se snaží o snižování finanční závislosti na výchozí rodině a podporují spíše institucionální finanční pomoc směřovanou přímo na studenty.“ (Matějí, 2009, str. 58) Tento systém finanční pomoci bohužel v České republice zatím nefunguje. Dle statistik příspěvky rodičů nebo vlastní zdroje na studium tvoří až 80% měsíčního studijního budgetu a to i v případě sociálně slabších rodin. Pro názornost v Příloze 4 najdete komparaci zdrojů disponibilních příjmů studentů vysokých škol v roce 2005 v ČR a v Nizozemsku.¹⁷

Struktura úrovní vzdělávání je následující:¹⁸

Pomaturitní odborné studium, Vyšší odborné studium, Bakalářské studium, Magisterské studium, Doktorské studium, Různé další státem uznávané typy studia.

Níže uvedený graf zobrazuje podíl studentů v jednotlivých úrovních terciárního vzdělávání.

Graf 1: Podíl studentů v jednotlivých úrovních terciárního vzdělávání

zdroj: [www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/\\$File/1_VS_studenti_celkem_11.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/$File/1_VS_studenti_celkem_11.pdf).

V této tabulce můžeme vidět, že největší zájem je o bakalářské studium. Naopak podíl magisterského studia klesá a zvyšuje se počet studentů navazujícího magisterského studia. Toto dělení tedy přesně kopíruje rozdělení většiny 5 - letých studijních oborů do

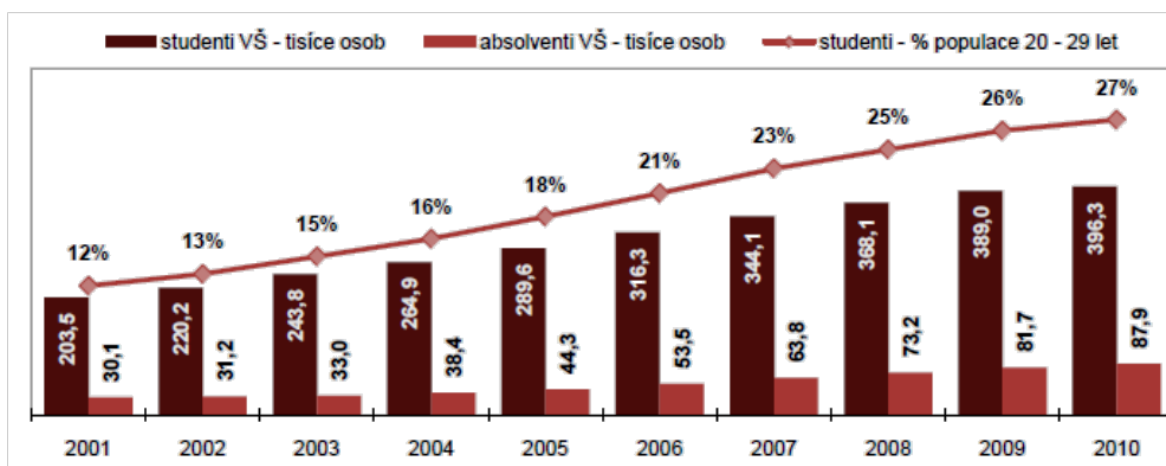
¹⁷ MATĚJŮ, P. a kol. *Bílá kniha terciárního vzdělávání* (verze projednaná vládou 26. 1. 2009), Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009.

¹⁸ KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

dvou fází - na část bakalářskou (trvající 3 roky) a navazující magisterskou část (trvající 2 roky).

Počet studentů i absolventů rok od roku stoupá. Z grafu č. 2 je patrné, že v roce 2010 studovala více než jedna čtvrtina populace ve věku 20 - 29 let. Můžeme také vyčíst, že zájem o studium na VŠ neustále narůstá a s tím se i zvyšuje počet absolventů. Během posledních deseti let se zvýšil cca o 50%.

Graf 2: Počet Studentů a absolventů vysokých škol v ČR

zdroj:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/\\$File/1_VS_studeni_celkem_11.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/$File/1_VS_studeni_celkem_11.pdf).

Tento zvýšený zájem souvisí s celkovým rozvojem současné společnosti a s požadavky, které očekává, respektive vyžaduje, od svých členů. Trendy se rychle mění a požadavky na pracovníky se neustále zvyšují, proto je nezbytně nutné i zvyšování kvalifikace a odborných znalostí. Jedním z důležitých aspektů při studiu na vysoké škole, opomeneme - li ty již zmíněné, nehmotné, jsou i hmotné, tedy finanční. Absolventi vysokých škol uplatnění na trhu práce jsou daleko lépe finančně ohodnoceni. Dle průzkumu společnosti Profesia (informace z května 2012) je rozdíl až v řádu 6 000Kč.¹⁹

¹⁹ Česká televize: *Vysokoškoláci mají nástupní plat o 6 tisíc vyšší než absolventi SŠ* [online]. [cit. 28. 12. 2012]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/179010-vysokoskolaci-maji-nastupni-plat-o-6-tisic-vyssi-nez-absolventi-ss/>.

1.4.2 Specifické problémy v terciárním vzdělávání

„Podstatnou část terciárního sektoru vzdělávání tvoří vysoké školy. Jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy a vrcholnými centry vzdělanosti. Základní činností vysoké školy je výuka, neoddělitelně propojená s výzkumem, vývojem a další tvůrčí či uměleckou činností. Neméně důležitý je její význam pro sociální a ekonomický rozvoj společnosti. Vysoká škola musí tuto další funkci nejen plnit, ale musí se v tomto smyslu společnosti též náležitě prezentovat a využívat k tomu všechny dostupné nástroje. Významnou úlohu v otevření se školy vůči společnosti by měla sehrát perspektivní nabídka programů v rámci celoživotního vzdělávání, která může podpořit změnu přístupu k hodnotám vzdělání.“ (Matějů, 2009, s. 13).

Důležitost provázanosti vzdělávání a praxe byla již několikrát zmíněna, i zaměstnavatelé a subjekty na trhu práce začaly pociťovat nedostatek kvalitně vzdělaných pracovních sil a vyžadují tedy změnu na poli terciárního vzdělávání.

Po roce 1989 dochází k přesunu výzkumu na vývoje na pole Akademie věd ČR, kam se přesunuje i většina akademických odborníků a profesorů. Tento přesun zapříčiňuje vznik nedostatku kvalifikovaných pracovních sil na vysokých školách. Je častým jevem, že odborníci z AV ČR jsou zároveň pedagogy a vyučujícími na více VŠ najednou. Vzhledem k této vytíženosti nejsou poté schopni věnovat tolik času a úsilí vědecké práci. Tato situace má také negativní dopad na studenty, VŠ vytváří velké seminární a přednáškové skupiny, které tento vědec vzdělává, a tím se ztrácí vazby mezi pedagogem a studentem.

Internacionalizace vzdělávání je dalším problémem, studenti sice mají možnost využívat krátkodobých (většinou jedno semestrálních) nabídek studia v zahraničí, komunikovat se zahraničními studenty. Během studia je však zřídka využívána cizojazyčná literatura a zdroje, pokud ano, většinou v českém překladu. Jen malá část našich studentů je po ukončení VŠ schopna následně pokračovat ve studiu na zahraniční univerzitě.

Je tedy nutné zajistit průhlednost a kvalitu vzdělávání, stejně jako následnou zpětnou vazbu od jednotlivých VŠ formou kontrol a hodnocení kvality.²⁰

²⁰ MATĚJŮ, P. a kol. *Bílá kniha terciárního vzdělávání* (verze projednaná vládou 26. 1. 2009), Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009.

2 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

2.1 Obecná charakteristika Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (dále OP VK) je víceletým tematickým programem v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, v rámci nějž je možné v programovacím období 2007 - 2013 čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, jednoho ze strukturálních fondů Evropské unie. Tento program se zaměřuje na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách s důrazem na komplexní systém celoživotního učení, utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové a inovační aktivity a stimulace spolupráce participujících subjektů.

Celková částka určená na financování OP VK činí zhruba 2.15 mld. € - zdroje EU (ESF) tvoří 85% této částky, zbytek jsou zdroje ze státního rozpočtu ČR. V Příloze 5 této práce najdete graf alokace finančních zdrojů z ESF a jejich rozdělení na jednotlivé prioritní osy.²¹

2.2 Specifické cíle a prioritní osy OP VK

Tento program má 4 specifické cíle, z nichž jsou formovány 4 + 1 prioritní osy.²²

Specifické cíle OP VK jako cesty k naplnění globálního cíle:

- I. Rozvoj a zkvalitňování počátečního vzdělávání s důrazem na zlepšení klíčových kompetencí absolventů pro zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce a zvýšení motivace k dalšímu vzdělávání.
 - prioritní osa 1: Počáteční vzdělávání (bez hl. města Prahy)

Oblasti podpory:

- Zvyšování kvality ve vzdělávání,
- Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení,
- Zlepšení podmínek pro vzdělávání na základních školách,
- Zlepšení podmínek pro vzdělávání na středních školách.

²¹ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost pro období 2007-2013* [online]. [cit. 28. 12. 2012]. Dostupný z: www.msmt.cz/strukturalni-fondy/op-vpk-obdobi-2007-2013.

²² tamtéž.

Příjemcem této podpory mohou být kraje, města a obce; školy a školská zařízení (včetně škol Vysokých), nestátní neziskové organizace, odborové organizace, organizace zaměstnavatelů další profesní a oborová sdružení, organizace působící v oblasti volného času dětí a mládeže.

- II. Inovace v oblasti terciárního vzdělávání směrem k propojení s výzkumnou a vývojovou činností, větší flexibilitě a kreativitě absolventů uplatnitelných ve znalostní ekonomice, zatraktivnění podmínek pro výzkum a vývoj a k vytvoření komplexních a efektivních nástrojů, které by podporovaly inovační proces jako celek.

- prioritní osa 2: Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj (bez hl. města Prahy)

Oblasti podpory:

- Vyšší odborné vzdělávání,
- Vysokoškolské vzdělávání,
- Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji,
- Partnerství a sítě.

Příjemci podpory jsou Vyšší odborné školy, všechny typy VŠ, veřejné výzkumné instituce, kraje, města a obce, zdravotnická zařízení a státní neziskové organizace.

- III. Posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů jako základního faktoru konkurenceschopnosti ekonomiky a udržitelného rozvoje ČR prostřednictvím podpory dalšího vzdělávání jak na straně nabídky, tak poptávky.

- prioritní osa 3: Další vzdělávání (bez hl. města Prahy)

Oblasti podpory:

- Individuální další vzdělávání,
- Podpora nabídky dalšího vzdělávání.

Příjemci podpory jsou MŠMT, vzdělávací instituce, VŠ a státní neziskové organizace.

- IV. Vytvoření moderního, kvalitního a efektivního systému celoživotního učení prostřednictvím rozvoje systému počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání včetně propojení těchto jednotlivých částí v systému celoživotního učení.

- prioritní osa 4: Systémový rámec celoživotního učení (včetně hl. města Prahy)

Oblast podpory:

- Systémový rámec počátečního vzdělávání.

Příjemci podpory: MŠMT a Česká školní inspekce.

Pátou prioritní osou je Technická pomoc, která má jako oblast podpory stanoveno:

- Řízení, kontrola, monitorování a hodnocení programu
- Informovanost a publicita programu
- Absorpční kapacita subjektů implementujících program

Prioritní osu Technická pomoc využívá MŠMT a všechny kraje ČR (včetně hl. města Prahy).

2.3 Reforma systému terciárního vzdělávání v rámci OP VK

Odbor Evropských programů 35 navrhuje reformu terciárního systému vzdělávání, upozorňuje na jeho nedostatky a zároveň představuje cíle, kterých bychom měli v rámci terciárního vzdělávání dosáhnout.²³

K současným nedostatkům je počítáno podfinancování terciárního vzdělávání (veřejné zdroje jsou omezené). Zároveň je systém hodnocen jako málo efektivní a nekonkurenční (někteří aktéři mají tendenci maximalizovat vstupy bez dostatečné odpovědnosti za výstupy) a stále málo diverzifikovaný (další expanze by mohla ohrozit jeho kvalitu). Role managementu je v institucích terciárního vzdělávání také slabá, metody tohoto managementu neodpovídají nové roli terciárního vzdělávání ve společnosti a v ekonomice. Systém terciárního vzdělávání je stále velmi selektivní, přispívá k růstu mezigeneračních nerovností (ztráty na lidském kapitálu, sociální nespravedlnost).

Cílovým stavem této reformy je otevřený, přehledně strukturovaný (diverzifikovaný) systém, který bude profesně orientovaný. Profesní orientace vzdělávání vyžaduje především spolupráci s praxí a zaměstnavateli. Tato spolupráce by měla vést k formování vzdělávání dle potřeb trhu práce a jejich následná uplatnitelnost na něm. Je plánováno vytváření a podpora tzv. Institutů odborné přípravy pro absolventy, kteří zde budou mít možnost po ukončení studia získat praxi. Snahou je i formování výzkumných univerzit: centra špičkového výzkumu se silným důrazem na výchovu doktorandů a tvorbu inovačního potenciálu ve spolupráci s ekonomickými subjekty působícími na trhu práce a uvedení inovací do praxe. Důležitým bodem je i financování, na kterém se v nezmenšené míře podílí stát, i veřejné zdroje jsou však výrazně více alokovány podle výsledků (kvalita vzdělávací soustavy). Roste však i podíl soukromých zdrojů: průmysl,

²³ Odbor Evropských programů 35, Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost: *Reforma systému terciárního vzdělávání* [prezentace]. [cit. 28. 12. 2012]. Dostupný z: www.radavs.cz/prilohy/3p4IPNReforma%20RVS.ppt.

absolventi (možnosti odloženého školného), finanční efekty z „třetí role“ univerzit. V systému by působily principy konkurence, veřejné prostředky na vzdělávací činnost jdou za studentem bez ohledu na typ školy. Vysoké školy jsou silně zainteresovány na uplatnitelnosti absolventů a na výsledcích výzkumu a vývoje. V souvislosti na financování by měl existovat efektivní, přímo na studenty zacílený systém finanční pomoci studentům, sociální nerovnosti v šancích na dosažení terciárního vzdělávání klesají.

3 Index vzdělanosti

Je dalším aspektem ovlivňujícím stupeň rozvoje regionu.

Dle statistického šetření se také snižují vzdělanostní rozdíly mezi „městem a venkovem“. K tomuto snižování přispělo i stěhování městského obyvatelstva zpět na venkov a tedy vlivu tzv. nepřímé urbanizace, respektive desurbanizace.²⁴

Výše uvedené tvrzení dokazuje i následující tabulka, která demonstruje rozdíl v počtu VŠ vzdělaných obyvatel na venkově (obce do 3000 obyvatel) a městech (nad 3 tis. obyvatel). Zároveň je zřejmé, že se zvyšujícím se počtem obyvatel se zvyšuje i procentuální podíl osob s VŠ vzděláním. Míra vzdělanosti se však v posledním desetiletí výrazně zvýšila. Ve snaze uplatnit se na trhu práce je v současné době středoškolské vzdělání s maturitou již nezbytností. Stále je však patrné, že na venkově je (s výjimkou zázemí větších měst) míra vzdělanosti nižší, neboť možnost pracovního uplatnění zde v podstatě pro vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo není. Venkov vyžaduje spíše odborně a technicky vzdělané obyvatelstvo, které bude preferovat manuální práci.

Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na venkově se během posledních 10 let rapidně zvýšil. Podíl osob s nejméně základním vzděláním přesahuje 20% především v obcích do 500 obyvatel.²⁵

²⁴ ŠILHÁNKOVÁ, V. a kol. *Suburbanizace – hrozba fungování malých měst*. Hradec Králové: Civitas per Populi, 2007. ISBN: 978-80-903813-3-9.

²⁵ Veřejná správa online: *Jak se změnil venkov za 10 let?* [online]. [cit. 4. 1. 2013]. Dostupný z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6546839>.

Tabulka 1: Ukazatele míry vzdělanosti podle velikostních kategorií obcí v roce 2001 a 2011

Velikostní kategorie obcí	Velikostní kategorie obcí (2001)						Velikostní kategorie obcí (2011)		
	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2001	Podíl osob s VŠ (v %), 2001	Index vzdělanosti (2001)	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2011	Podíl osob s VŠ (v %), 2011	Index vzdělanosti (2011)	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2011	Podíl osob s VŠ (v %), 2011	Index vzdělanosti (2011)
0–99	33,5	3,3	1,97	23,1	8,0	2,10	24,1	7,2	2,08
100–199	32,5	3,4	1,97	23,4	7,4	2,09	24,2	6,8	2,08
200–499	30,4	3,6	1,99	22,7	7,5	2,10	23,1	7,0	2,09
500–999	28,9	4,3	2,01	21,7	8,6	2,12	22,0	8,1	2,11
1000–1999	27,8	5,0	2,03	21,5	9,2	2,13	21,4	9,2	2,13
2000–2999	26,9	5,7	2,04	21,2	9,8	2,14	21,1	9,9	2,14
nad 3000	21,6	11,0	2,16	17,7	15,3	2,24	17,7	15,4	2,24
Venkov	28,8	4,5	2,01	21,9	8,7	2,12	22,0	8,5	2,12
Celkem	23,8	9,0	2,11	19,1	13,2	2,20	19,1	13,2	2,20

zdroj: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6546839>.

Pro výpočet národního indexu vzdělání se stal rok 2010 zlomovým. Od tohoto roku je používán nový vzoreček.²⁶

Index vzdělání (EI), od roku 2010, počítáme pomocí vzorce:

$$EI = \frac{\sqrt{MYSI \times EYSI} - 0}{0,951 - 0}$$

- MYSI - Index střední délky edukace (Mean Years of Schooling Index)

$$MYSI = \frac{MYS - 0}{13,2 - 0}$$

- EYSI - Index očekávané délky edukace (Expected Years of Schooling Index)

$$EYSI = \frac{EYS - 0}{20,6 - 0}$$

MYS - střední délka edukace (počet let, po které se vzdělával 25. letý občan).

EYS - očekávaná délka edukace (počet let, po které se bude vzdělávat pětileté dítě během celého života).

²⁶ India study chanel: *New method of calculation of Human Development Index (HDI)* [online]. [cit. 11. 3. 2013]. Dostupný z: <http://www.indiastudychannel.com/resources/141517-New-method-calculation-Human-Development.aspx>.

Varianta výpočtu do roku 2010 byla založena na gramotnosti dospělé populace a indexu zápisu do škol.

Výpočet pro ČR:

vstupní data: ²⁷

- MYS: 12,3
- EYS: 15,3

$$\text{MYSI (ČR)} = \frac{12,3-0}{13,2-0} = 0,93$$

$$\text{EYSI (ČR)} = \frac{15,3-0}{20,6-0} = 0,74$$

$$\text{EI (ČR)} = \frac{\sqrt{0,93 \times 0,74} - 0}{0,951 - 0} = 0,87$$

Výpočet indexu vzdělání je dílčím výpočtem při určování indexu lidského rozvoje. Uvedený výpočet nás řadí dle Human development report na 28. místo v porovnání s ostatními 186 státy světa.

Výpočet regionálního indexu vzdělání má odlišnou strukturu. Ke konstrukci indexu vzdělání jsou použity počty obyvatel starších patnácti let podle jejich nejvyššího dokončeného vzdělání dle SLBD. Každé dosažené nejvyšší úrovni vzdělání obyvatel je přiřazen koeficient. Tímto koeficientem je násoben počet každé skupiny pro zohlednění dosaženého vzdělání. Tento celek je pak vážen počtem lidí starších jak 15 let. ²⁸ Běžně používané váhy přiřazené jednotlivým stupňům dosaženého vzdělání jsou: 1 (základní), 3 (střední), 6 (VŠ vzdělání). Tyto základní váhy mohou být dále rozpracovány dle dostupných zdrojů nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel.

²⁷ Human development reports: *International human development indicators* [online]. [cit. 11.4. 2013]. Dostupný z: <http://hdrstats.undp.org/en/indicators/69706.html>.

²⁸ PETR, O. *HDI (Nebo alternativní ukazatele) na regionální úrovni na příkladu ČR*. Masarykova univerzita v Brně, 2008. Diplomová práce. Ekonomicko-správní fakulta, Katedra regionální ekonomie a správy.

Pro výpočet indexu vzdělanosti v krajích ČR byly stanoveny následující váhy a označení nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel:

1 x Počet obyvatel se základním vzděláním (včetně neukončeného) = A

2,5 x Počet obyvatel se středním vzděláním bez maturity, výuční list = B

3 x Počet obyvatel s úplným středoškolským vzděláním s maturitou, VOŠ, nástavbové studium = C

6 x Počet obyvatel s VŠ vzděláním = D

Počet obyvatel v daném okrese, kteří jsou starší než 15 let = E

Použitý vzorec poté vypadá následovně:

$$E_i = \frac{1*A + 2,5*B + 3*C + 6*D}{E}$$

4 Pojem Regionální rozvoj

Pojmem regionální rozvoj rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování, popřípadě zmírňování regionálních disparit.²⁹

„Regionální rozvoj lze chápat ve dvou základních přístupech a to praktickém a akademickém. Praktické chápání regionálního rozvoje znamená vyšší využívání a zvyšování potenciálu daného území vznikajícího v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Toto se projevuje v lepší konkurenceschopnosti soukromého sektoru, životní úrovni obyvatel, stavu životního prostředí atd. Potenciál regionu lze například hodnotit pomocí těchto ukazatelů: hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele, míra nezaměstnanosti, výše průměrné mzdy, vzdělanostní struktury, kvalita a dostupnost infrastruktury. Přírodně-geografický potenciál regionu se hodnotí pomocí ukazatelů jako je množství a kvalita nerostných surovin, znečištění ovzduší apod. Akademický přístup chápe regionální rozvoj jako

²⁹ Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky pro léta 2007-2013*. [online]. [cit. 4. 1. 2013]. Dostupný z: <http://old.mmr.cz/strategie-regionálního-rozvoje-ceske-republiky-pro-leta-2007-2013>.

aplikaci nauk. Zejména ekonomie, geografie a sociologie řeší jevy, procesy a vztahy systematicky vymezeného prostoru, který je ovlivněn přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu. Toto pojetí regionálního rozvoje se často nazývá regionalistikou a je typické pro akademickou sféru.³⁰

Zkráceně pojmem rozumíme širokou oblast aktivit vedoucím ke zlepšení nejen ekonomické, ale i sociální úrovně regionu. V širším slova smyslu jej chápeme jako zvyšování konkurenceschopnosti regionu a zlepšování kvality života obyvatel. Z definice pojmu regionální rozvoj je zřejmé, že je měřitelný pomocí souboru indikátorů, které vypovídají o změnách v regionu a ukazují jejich současnou úroveň. Je ale naopak zřejmé, že faktory regionálního rozvoje jsou v čase variabilní. Variabilita na jedné straně souvisí se stupněm poznání socioekonomických procesů, na druhé straně podléhá změnám z důvodu vývoje struktur a jejich vzájemného působení.³¹ Jedním z těchto indikátorů je i index vzdělání či podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Tyto indikátory často také ovlivňují nezaměstnanost v regionu. Právě vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo je i lépe finančně ohodnoceno, a tím přispívá ke zvyšování průměrné mzdy v regionu. Vzdělanostní struktura přispívá i ke zvyšování konkurenceschopnosti a tím i lepšímu rozvoji regionu a tím zároveň snižovat existující regionální rozdíly.

4.1 Strategie regionálního rozvoje ČR

Strategie regionálního rozvoje (dále SRR) České republiky se pořizuje jako základní dokument politiky regionálního rozvoje podle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Prvním koncepčním materiálem na úseku regionální politiky byla Strategie regionálního rozvoje ČR přijatá vládou v roce 2000 usnesením č. 682 ze dne 12. července 2000 o Strategii regionálního rozvoje České republiky. Tato Strategie regionálního rozvoje vytvořila základní rámec pro formování regionální politiky České republiky komplementární s regionální politikou Evropské unie. Cílem aktualizace Strategie regionálního rozvoje ČR je implikace nových nařízení EU v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti do strategie, priorit a opatření české regionální politiky. Dokument určuje orientaci politiky regionálního rozvoje České republiky

³⁰ WOKOUN, R. a kol. *Regionální rozvoj, východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN: 80-7201-699-0.

³¹ Business info: *Hlavní faktory regionálního rozvoje*. [online]. [cit. 8. 1. 2013]. Dostupný z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hlavni-faktory-regionalniho-rozvoje-cr-1841.html>.

v období let 2007–2013. Vychází ze "Strategie udržitelného rozvoje České republiky" a v ekonomické oblasti ze zpracovávané "Strategie hospodářského růstu". V oblasti politiky soudržnosti naváže SRR ČR na její základní programové dokumenty na národní úrovni "Národní rozvojový plán" a "Národní strategický referenční rámec". Zpracovatelem SRR ČR je Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor regionálního rozvoje.

Cílem strategie je formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje a zahrnutí regionální dimenze do těchto politik tam, kde je to účelné a potřebné. Strategie regionálního rozvoje tak představuje strategickou orientaci pro budoucí programy regionálního rozvoje na centrální i regionální úrovni.³²

Stupeň vývoje české společnosti a poznání socioekonomických procesů, které lze ztotožnit s dosaženou úrovní v nejvyspělejších zemích světa, ale zejména empirické poznatky z posledních několika let potvrzují, že významným faktorem regionálního rozvoje postindustriální společnosti jsou lidské zdroje. Jedním z bodů, kterými se strategie zabývá, je i zvyšování vzdělání, kvalifikace, motivace, sociální a prostorové mobility, akceschopnosti obyvatel s cílem zajištění vyšší efektivity jejich zapojení do rozvojových projektů a do aplikace principů místní Agendy 21.³³

V současné době je na základě této strategie podporováno zachování regionálních disparit a využívání jejich funkčních rozmanitostí, můžeme tedy mluvit o tzv. prorůstové strategii. Pozitivní (silné) regionální disparity fungují jako nástroj dynamizace daného regionu. Jednou z oblastí, která vychází z prorůstové strategie je i výše uvedený diferencovaný rozvoj lidských zdrojů v regionech.

4.2 Indikátory rozvoje regionů na evropské úrovni

V roce 1999 byla Evropskou komisí odstartována snaha o vytvoření Společných evropských indikátorů. Výsledkem jednání bylo vytvoření sady deseti tematických indikátorů. Tento soubor ukazatelů umožňuje porovnávat stejné informace o pokroku směrem k udržitelnosti rozvoje. Tento soubor indikátorů je chápán jako doplněk k již

³² Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007-2013* [online]. [cit. 8. 1. 2013]. Dostupný z: <https://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>.

³³ Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. Praha, 2006.

stávajícím ukazatelům na místní úrovni. Výběr indikátorů je postaven na těchto principech udržitelného rozvoje:³⁴

- rovnoprávnost a sociální rovnost,
- posílení místní samosprávy,
- ochrana životního prostředí,
- kulturní dědictví a místní ekonomika

Hlavní indikátory:

- spokojenost občanů s životem v obci,
- místní příspěvek ke globální změně klimatu (emise CO₂),
- mobilita a místní přeprava cestujících (denní vzdálenosti a způsoby přepravy),
- dostupnost veřejné zeleně a místních služeb,
- Kvalita místního ovzduší (počet překročení mezních hodnot vybraných látek znečišťujících prostředí).

Doplňkové indikátory:

- cestování dětí do a ze školy (způsoby dopravy),
- udržitelný management samosprávy a místního podnikání,
- hluková zátěž (podíl populace vystavené škodlivým hladinám hluku),
- udržitelné využívání území (urbanizované území, nezastavěná plocha),
- udržitelné výrobky (podíl výrobků ekologicky šetrných na celkové spotřebě).

4.3 Rozvoj regionů v ČR, faktory regionálního rozvoje

Strategie regionálního rozvoje 2007 - 2013 je výchozím dokumentem pro určování faktorů regionálního rozvoje. Tyto faktory jsou v čase variabilní. Variabilita souvisí na se stupněm poznání socioekonomických procesů, podléhají i změnám z důvodu vývoje struktur a jejich vzájemného působení.

Zabezpečení a implementace strategie proběhne mimo jiné i prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a OP VK.

³⁴ KMENTOVÁ, A. *Měření a indikátory regionálního rozvoje*. Masarykova univerzita v Brně, 2009. Bakalářská práce. Ekonomicko-správní fakulta, Katedra regionální ekonomie a správy.

Následující faktory jsou rozvojovým potenciálem regionů a tvoří je:

- přírodní zdroje a přírodní prostředí jako dlouhodobé determinanty regionálního rozvoje; hmotné faktory v podobě jejich produkčního potenciálu a infrastruktury; nehmotné faktory zejména inovace a schopnost jejich vytváření a šíření, dostupnost a účinné využití informační a komunikační technologie (ICT), institucionální prostředí,
- lidské zdroje s příslušnou úrovní dovedností a odborného vzdělání.

I. Lidský faktor: je považován za jeden z nejdůležitějších. Toto tvrzení je podporuje i SRR 2007 - 2013 následující poznámkou: „*Zejména empirické poznatky z posledních několika let potvrzují, že významným faktorem regionálního rozvoje postindustriální společnosti jsou lidské zdroje.*“

Lidské zdroje jsou posuzovány i z hlediska: vzdělanostní struktury a školství, které má souvislost i s nezaměstnaností. Vzdělanost v regionech se poměrně významně změnila během posledních dvaceti let. V současnosti v ČR převažují lidé se středním odborným a úplným středním vzděláním (údaje ČSÚ 2011). Podíl vysokoškolsky vzdělaných na celkovém počtu obyvatel starších 15 let je 12,5%. Podíl osob se středním vzděláním – bez maturity 33 %, s maturitou 31,2%. Počet osob se základním vzděláním a bez vzdělání se od r. 1993 neustále snižuje, v r. 2011 to bylo 18,1 % obyvatel starších 15 let. Jedná se především o starší osoby, mladí lidé se snaží v současnosti dosáhnout vyššího stupně vzdělání, je zřejmý i trend zvyšování počtu studentů VŠ.

Nejvíce vysokoškolsky vzdělaných obyvatel žije v Praze a Středočeském kraji. Druhý nejvyšší podíl vysokoškoláků najdeme v kraji Jihomoravském, což je zcela zřejmě ovlivněno Brnem, které je druhým nejvýznamnějším vzdělanostním centrem ČR.

Celková úroveň dosaženého vzdělání obyvatel České republiky stoupá, pozorovatelné je to především u mladé generace. Problémem je zaměření oborů, o které je mezi studenty největší zájem (ekonomie a management, humanitní vědy) ty ale na druhé straně nevyhovují současným požadavkům trhu práce, kde se projevuje nedostatek osob s technickým vzděláním, a to na všech úrovních. Právě absolventi technických oborů, potencionální budoucí vědci jsou ti, kteří se největší mírou podílejí na rozvoji výzkumu, vývoje a inovací.

II. Zaměstnatelnost: Jak již bylo několikrát zmíněno, úroveň vzdělání je jedním z předpokladů pro úspěch jedince na trhu práce. Běžně se setkáváme se situací, kdy dopad „sociálního vyloučení z trhu práce“ je eliminován podporou vzdělání „vyloučeného“ jedince. Mimo faktorů vzdělání a kvalifikace má podstatný vliv na zaměstnanost i životní orientace a česká mentalita. Výrazným problémem je nízká prostorová mobilita a nepřilíčná ochota cestovat za prací. Tento jev je částečně eliminován u osob s vyšším vzděláním, samostatně ekonomicky aktivních a studentů - ti naopak hledají příležitosti směřujících k ekonomickému úspěchu, osobnímu rozvoji. Dle informací dostupných v SRR se podle výzkumu projevilo více aktivních osob, v oblasti zaměstnanosti a hledání příležitostí, v Praze a Libereckém kraji, zatímco vyšší míra pasivity je typická pro Karlovarský, Ústecký kraj a Vysočinu.

4.3.1 Regionální operační programy

Regionální operační programy (ROP) navazují na sektorové operační programy a řeší problémy v rámci regionů příslušné země. Snaží se tak využít potenciál daného území a přispět k jeho vyváženému rozvoji. Řídícím orgánem zodpovědným za řádnou realizaci regionálního operačního programu je Regionální rada příslušného regionu soudržnosti.

„Pro programové období 2007 - 2013 bylo připraveno sedm regionálních operačních programů, tedy jeden pro každý region soudržnosti ČR. NUTS II. Všechny ROP jsou spolufinancovány z Evropského fondu regionálního rozvoje.“ (Marek, D.; Kantor, T., 2009, str. 45).

Na regionální operační programy cíle Konvergence je z fondů EU vyčleněno 4,6 mld. €. ³⁵

Přestože je každý ROP samostatným dokumentem spravovaným samostatnou regionální radou a reagujícím na potřeby příslušného regionu, obecně se zaměřují na obdobná témata, která lze shrnout do následujících čtyř oblastí: ³⁶

- Dopravní dostupnost a obslužnost.

³⁵ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Strukturální fondy: Regionální operační programy* [online]. [cit. 2. 4. 2013]. Dostupný z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>.

³⁶ tamtéž.

- Rozvoj území - V této oblasti je možné čerpání finančních prostředků na výstavbu, rekonstrukci a vybavení objektů občanské vybavenosti včetně objektů vzdělávací infrastruktury.
- Regionální rozvoj podnikání. Jednou z oblastí podpory jsou i investice na zlepšení materiálně - technického vybavení a podmínek ve školách a učilištích určených pro zaškolení absolventů a osvojení praktických dovedností.
- Rozvoj cestovního ruchu.

Dle výše uvedeného výčtu podporovaných oblastí je zřejmé, že i regionální operační programy se významnou měrou podílejí na rozvoji vzdělávání svých obyvatel s cílem zvýšení konkurenceschopnosti, urychlení rozvoje a zvýšení atraktivity regionu pro potenciální investory.

ROP NUTS II: Jihovýchod, Jihozápad, Moravskoslezsko, Severovýchod, Severozápad, Střední Čechy, Střední Morava.³⁷

4.3.2 Regionální rozvojový fond

Centrum pro regionální rozvoj ČR se podílí také na fungování Regionálního rozvojového fondu (RRF). Jedná se o finanční nástroj, který nabízí kolem dvou set milionů korun obcím a městům vyjma hl. m. Prahy a statutárních měst na výstavbu nebo rekonstrukci obecní infrastruktury. Úvěry jsou určeny na výstavbu a rekonstrukci technické, dopravní a volnočasové infrastruktury a na výstavbu a rozvoj průmyslových zón. Úvěr je poskytován jako desetiletý, v maximální výši 30 milionů korun a s na trhu bezkonkurenční úrokovou sazbou, která se pohybuje kolem 2 % ročně.

RRF vznikl v červnu 1999 z prostředků Evropské předvstupní pomoci PHARE, které činily 3,69 mil. eur. Na základě Memoranda o porozumění mezi Evropskou komisí a Ministerstvem pro místní rozvoj ČR z prosince 2007 byly prostředky PHARE vloženy do RRF vyúčtovány a zůstatek byl předán do vlastnictví Ministerstva pro místní rozvoj (dále MMR) s tím, že prostředky budou nadále využívány na regionální rozvoj. Tyto prostředky tvoří polovinu objemu financí ve fondu, druhou polovinu tvoří prostředky Českomoravské záruční a rozvojové banky. Vypůjčené finanční prostředky se formou splátek do fondu průběžně vrací a je tak možno poskytovat úvěry dalším zájemcům.

³⁷ MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. 216 s. ISBN 978-80-87029-56-5.

Do konce roku 2011 bylo poskytnuto již dvacet úvěrů v celkové výši čtvrt miliardy korun. (Centrum pro regionální rozvoj České republiky[online], 2013).

METODIKA a HYPOTÉZY

V teoretické části své práce jsem využívala metodu sběru a následné analýzy dostupných zdrojů, jak literárních, tak i elektronických.

V praktické části budu využívat analýzu a komparaci dostupných informací o indikátorech regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání. Získaná data následně sumarizuji do tabulky, na základě které sestavím pořadí regionů (krajů) v České republice dle stupně regionálního rozvoje v závislosti na faktoru vzdělávání. Dle informací z výsledné sumarizační tabulky vytvořím SWOT analýzu pro Jihočeský kraj, kde využiji metodu vah a hodnocení (důležitosti).

Na základě získaných poznatků z teoretické části a obecně známých faktů či vlastních předpokladů jsem stanovila následující hypotézy. Jejich platnost bude dokázána nebo vyvrácena v praktické části a následně zhodnocena v závěru této práce. Hypotézu budu považovat za platnou, pokud bude dokázána ve více než 55% případů.

Hypotéza č. 1:

Vysoká škola v regionu zvyšuje i počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v daném regionu v porovnání s regionem s nižším počtem vysokých škol.

Hypotéza č. 2:

Region s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel disponuje nižší mírou nezaměstnanosti.

Hypotéza č. 3:

Výše průměrné mzdy v regionu souvisí s počtem vysokoškolsky vzdělaných osob v daném regionu.

PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

5 Vybrané indikátory regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání

V této části se budu zabývat analýzou vybraných indikátorů regionálního rozvoje, které mají návaznost na vzdělávání. Jedná se o podíl HDP/obyvatele, míru nezaměstnanosti, počet vysokoškolsky vzdělaných osob s tím spojený index vzdělanosti, počet vysokých škol a průměrná mzda v krajích. Na základě následné komparace těchto dostupných informací sesumarizuji tabulku vycházející z výše uvedených indikátorů. Cílem tabulky je vyhodnocení stupně regionálního rozvoje v jednotlivých oblastech NUTS 3, tedy krajích.

Posledním bodem praktické části bude SWOT analýza regionálního rozvoje Jihočeského kraje zaměřená na vzdělávání a oblasti s ním související.

Na základě získaných informací o regionech v této části práce bude následně dokázána či vyvrácena platnost stanovených hypotéz.

5.1 Podíl Hrubého domácího produktu na obyvatele v NUTS 2 a NUTS 3

K nejrozvinutějším regionům ČR, z hlediska podílu HDP na 1 obyvatele dle statistiky z roku 2011 (Tabulka 2), patří Praha (jak v hodnocení NUTS2, tak i v NUTS3).

V oblasti NUTS2 na druhém místě figuruje region Jihovýchod. Uprostřed tabulky se nachází Jihozápad, který překročil hranici 300 000. Naopak na opačném konci tabulky najdeme oblast Severozápadu.

Přesnější informace jsou zřejmé z rozdělení NUTS3. Opomeneme - li hlavní město Prahu, na předních příčkách figuruje Jihomoravský kraj - předpokládám ovlivnění městem Brnem, které je druhým největším centrem v ČR. Velmi dobře si stojí také Plzeňský kraj. Uprostřed tabulky najdeme kraj Jihočeský s 309 006. Ústecký, Olomoucký, Liberecký a Karlovarský kraj naopak patří k ekonomicky slabším.

Tabulka 2: Podíl HDP na 1 obyvatele

Kraje - NUTS3		Území	2011
Hlavní město Praha	786 057	Česká republika	365 961
Jihomoravský kraj	340 093	Oblasti - NUTS2	
Plzeňský kraj	325 753	Praha	786 057
Středočeský kraj	322 868	Jihovýchod	327 944
Moravskoslezský kraj	318 155	Střední Čechy	322 868
Královéhradecký kraj	315 316	Moravskoslezsko	318 155
Zlínský kraj	309 386	Jihozápad	316 933
Jihočeský kraj	309 006	Severovýchod	298 441
Kraj Vysočina	300 309	Střední Morava	294 053
Pardubický kraj	296 796	Severozápad	283 683
Ústecký kraj	292 658		
Olomoucký kraj	279 902		
Liberecký kraj	279 039		
Karlovarský kraj	259 180		

zdroj: Český statistický úřad - veřejná databáze.

5.2 Míra nezaměstnanosti v krajích

Údaje o HDP/obyvatele z velké části korespondují i s mírou nezaměstnanosti v jednotlivých krajích k 30. 12. 2011, viz níže. V Karlovarském kraji dosahovala 9,8% (což byla jedna z nejvyšších hodnot). Vůbec nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v Ústeckém kraji (12,9%), dle tabulky HDP/obyvatele patří i tento kraj k ekonomicky slabým. Naopak v Praze byla naměřená hodnota nejnižší, pouhých 3,9%. Druhá nejnižší míra nezaměstnanosti byla naměřena v Plzeňském kraji, který je také obecně vnímán jako jeden z nejlépe se rozvíjejících krajů.

Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti k 30. 12. 2011

Kraj (k 31. 12. 2011)	Evidovaní uchazeči o zaměstnání	Míra nezaměstnanosti v %
Ústecký kraj	58 087	12,9
Olomoucký kraj	38 119	11,4
Moravskoslezský kraj	75 019	11,2
Karlovarský kraj	17 447	9,8
Jihomoravský kraj	62 722	9,8
Liberecký kraj	23 286	9,5
Kraj Vysočina	25 605	9,4
Zlínský kraj	29 418	9,4
Pardubický kraj	23 631	8,4
Jihočeský kraj	26 450	7,5
Královéhradecký kraj	22 185	7,5
Středočeský kraj	50 594	7,1
Plzeňský kraj	23 308	7
Hl. m. Praha	32 580	3,9
Celkem ČR	508451	8,6

zdroj: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12927/Analiza_zamestnanost_2011.pdf.

5.3 Podíl VŠ vzdělaných osob v kraji

Dalším faktorem ovlivňujícím rozvoj regionu je počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v regionech. Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je v hlavním městě Praze, kde je také nejvíce vysokých škol. Na druhém místě najdeme kraj Jihomoravský, který zároveň platí i za druhé největší vzdělávací centrum v České republice. Na opačném konci tabulky figurují kraje Ústecký a Karlovarský, kde je podíl osob s VŠ vzděláním mezi 7% a 8%. Naměřené počty v ostatních krajích se pohybují v rozmezí 10% a 11,5%. Jak již bylo zmíněno, tyto hodnoty jsou dány především tím, že v krajích s vyšším počtem vysokoškoláků se nachází některé z předních českých

univerzit či vysokých škol (v jednom kraji i více), počet absolventů tedy každým rokem vzrůstá.

Tabulka 4: Počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v ČR

kraj ČR (26. 3. 2011)	Počet obyvatel >15	VŠ vzdělání	bakalářské	magisterské	podíl osob s VŠ v %
Hlavní město Praha	1 115 174	263 272	37 489	205 523	23,6%
Jihomoravský kraj	1 000 714	146 796	21 440	115 979	14,7%
Středočeský kraj	1 089 911	124 875	19 376	99 884	11,5%
Olomoucký kraj	538 029	61 480	9 994	48 995	11,4%
Zlínský kraj	497 677	55 966	9 938	44 608	11,2%
Moravskoslezský kraj	1 032 341	116 072	20 588	91 869	11,2%
Jihočeský kraj	537 217	58 268	9 821	46 455	10,8%
Plzeňský kraj	490 932	51 062	8 689	40 390	10,4%
Královéhradecký kraj	468 789	47 480	7 703	37 927	10,1%
Pardubický kraj	436 534	43 246	7 449	34 242	9,9%
Liberecký kraj	367 842	35 465	5 805	28 573	9,6%
Kraj Vysočina	431 767	41 049	7 351	32 790	9,5%
Ústecký kraj	687 269	52 000	10 438	40 347	7,6%
Karlovarský kraj	253 436	17 700	3 274	14 010	7,0%

zdroj: Český statistický úřad - veřejná databáze.

5.3.1 Index vzdělanosti v krajích

Na základě vzdělanostní struktury daného regionu počítáme i index vzdělanosti.

Výpočet bude proveden pomocí vzorečku uvedeného v teoretické části:

$$\text{index vzdělanosti } E_i = \frac{1*A + 2,5*B + 3*C + 6*D}{E}$$

Výpočet i vstupní data jednotlivých regionů jsou uvedena v tabulce č. 6. Na základě výše uvedeného vzorce jsem spočítala index vzdělanosti pro jednotlivé kraje ČR (výchozí data platná k r. 2011). Je opět zcela zřejmé, že nejvyšší index vzdělanosti obyvatel je v Praze, vypočítaná hodnota 3,08. Dále v Jihomoravském kraji. Na opačném konci tabulky figuruje kraj Ústecký a Karlovarský, kde je i velice nízký počet vysokoškolsky vzdělaných osob.

Tabulka 5: Index vzdělanosti v krajích (r. 2011)

kraj	Počet obyvatel starších 15 let	Neukončeného = A základní vč.	střední vč. vyučení (bez maturity) = B	Nástavového = C odborné vč. a vyšší s maturitou úplné střední	vysoškoškolské = D	index vzdělanosti
Hlavní město Praha	1 115 174	113 327	226 686	393 280	263 272	3,08
Jihomoravský kraj	1 000 714	175 879	323 328	309 083	146 796	2,79
Olomoucký kraj	538 029	99 213	190 683	164 990	61 480	2,68
Středočeský kraj	1 089 911	184 254	366 322	353 727	124 875	2,67
Zlínský kraj	497 677	94 785	178 120	151 336	55 966	2,67
Jihočeský kraj	537 217	97 859	187 621	169 690	58 268	2,65
Moravskoslezský kraj	1 032 341	201 832	362 120	303 804	116 072	2,63
Královéhradecký kraj	468 789	82 703	166 326	148 609	47 480	2,62
Pardubický kraj	436 534	77 974	159 784	135 844	43 246	2,62
Kraj Vysočina	431 767	79 912	161 731	134 235	41 049	2,62
Plzeňský kraj	490 932	89 091	170 400	151 885	51 062	2,60
Liberecký kraj	367 842	68 502	132 115	109 725	35 465	2,56
Ústecký kraj	687 269	149 445	239 929	193 622	52 000	2,39
Karlovarský kraj	253 436	56 826	86 947	70 282	17 700	2,33

zdroj: SLBD + vlastní zpracování.

5.3.2 Počty vysokých škol v krajích

Primárním zdrojem vysokoškolsky vzdělaných osob jsou samozřejmě univerzity, vysoké školy (státní i soukromé). Právě dostupnost vzdělání je jedním z podněcujících aspektů pro zvyšování kvalifikace, snižování sociální nerovnosti a zlepšování konkurenceschopnosti a rozvoje regionu. Na základě dat a informací o vysokých školách, dostupných na portálu MŠMT jsem vytvořila následující tabulku. Nejvyšší počet vysokých škol je v Praze a v Jihomoravském kraji (především v Brně), v obou těchto krajích najdeme i státní vysoké školy. V krajích Středočeském a Karlovarském chybí veřejná vysoká škola, najdeme zde pouze školy soukromé, navíc v Karlovarském kraji pouze jednu. V kraji Královéhradeckém, Libereckém, Pardubickém a Plzeňském je naopak pouze jedna veřejná škola a chybí školy soukromé.

Tabulka 6: Počty vysokých škol v jednotlivých krajích

Kraj	Počet VŠ	Veřejné VŠ	Soukromé VŠ	Státní VŠ
Praha	33	8	24	1
Jihomoravský	14	5	8	1
Moravskoslezský	5	3	2	
Jihočeský	4	2	2	
Olomoucký	3	1	2	
Středočeský	2		2	
Ústecký	2	1	1	
Vysočina	2	1	1	
Zlínský	2	1	1	
Karlovarský	1		1	
Královéhradecký	1	1		
Liberecký	1	1		
Pardubický	1	1		
Plzeňský	1	1		
Celkem ČR:	72	26	44	2

Zdroj: vlastní zpracování.

5.4 Průměrná mzda v krajích

Stupeň rozvoje regionu je charakterizován i výší průměrných mezd v regionu. Občané s vyšší mzdou mohou více investovat, nakupovat, respektive vkládat své prostředky zpět do firem, a tím zvyšovat prosperitu regionu. Obecným předpokladem je, že osoby s vyšším vzděláním jsou i lépe odměňovány, respektive mají vyšší mzdu a tím zvyšují průměrné mzdy v regionu. Kromě Prahy, kde je průměrná mzda o několik tisíc vyšší než v ostatních krajích, figuruje na druhé příčce kraj Středočeský - tento fakt může mít souvislost s blízkostí hlavního města, tedy strategickou polohou, vyšší koncentrací poptávky po pracovnících a službách, subdodávkách, které bývají finančně výhodnější než v Praze a jejím blízkém okolí. Nejnižší mzda byla v roce 2011 zaznamenána v kraji Karlovarském (zhruba o 10 tis. nižší oproti hlavnímu městu). Naopak relativně vysoké průměrné mzdy dosahují obyvatelé Ústeckého kraje. Tyto poznatky potvrzuje tabulka 7.

Tabulka 7: Průměrné mzdy v krajích (r. 2011)

Kraj	Průměrná mzda (r. 2011) v Kč Osoby přepočtené na plně zaměstnané
Praha	31 109
Středočeský	23 971
Jihomoravský	23 538
Plzeňský	23 235
Moravskoslezský	22 907
Liberecký	22 304
Královéhradecký	22 282
Ústecký	22 161
Jihočeský	21 997
Vysočina	21 710
Olomoucký	21 643
Zlínský	21 486
Pardubický	21 454
Karlovarský	20 952
Celkem ČR	24 319 (zahrnuti jsou i zaměstnanci sledovaných subjektů pracující mimo území ČR)

zdroj: http://www.czso.cz/xk/redakce.nsf/i/prumerne_mzdy_v_cr_a_krajich_v_roce_2011.

5.5 Sumarizace indikátorů regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání

Dílčí výsledky uvedené v tabulkách 3 - 8 jsem sumarizovala do závěrečné tabulky hodnotící vzdělávání nebo vzdělání obyvatel jako aspekt působící na faktory regionálního rozvoje.

Faktorům HDP na obyvatele, míře nezaměstnanosti, počtu vysokoškolsky vzdělaných osob a průměrné mzdě v daném regionu jsem přiřadila váhu 1. Indexu vzdělání a počtu vysokých škol potom váhu 0,5, jelikož se jedná o aspekty s nižší vypovídající vahou pro rozvoj regionu nebo aspekty, kdy zvýšení jejich počtu v regionu je velice komplikované.

Umístění jednotlivých regionů 1 -14 v hodnocených aspektech působících na regionální rozvoj a vzdělávání obyvatel (výše uvedené tabulky), odpovídá počtu krajů a řazení výsledů, tzn.:

- HDP: nejvyšší 1 - nejnižší podíl na osobu 14
- Míra nezaměstnanosti: nejnižší 1 - nejvyšší 14

- Počet VŠ vzdělaných osob na celkovém počtu obyvatel starších 15 let v regionu: nejvíce 1 - nejméně 14
- Index vzdělanosti: nejvyšší 1 - nejnižší 14
- Počet vysokých škol: nejvyšší 1 - nejnižší 14, respektive 10
- Průměrná mzda v regionu: nejvyšší 1 - nejnižší 14

Tabulka 8: Sumarizace indikátorů regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání

Kraj	HDP/obyvatele	Míra nezaměstnanosti	Počet vzdělaných osob VŠ	Index vzdělanosti	Počet škol Vysokých škol	Průměrná mzda	SUMA
Praha	1	1	1	1	1	1	5
Středočeský	4	3	3	4	6	2	17
Jihomoravský	2	10	2	2	2	3	19
Plzeňský	3	2	8	11	10	4	27,5
Moravskoslezský	5	12	6	7	3	5	33
Jihočeský	8	5	7	6	4	9	34
Královéhradecký	6	4	9	8	10	7	35
Zlínský	7	7	5	5	6	12	36,5
Olomoucký	12	13	4	3	5	11	44
Vysočina	9	8	12	10	6	10	47
Pardubický	10	6	10	9	10	13	48,5
Liberecký	13	9	11	12	10	6	50
Ústecký	11	14	13	13	6	8	55,5
Karlovarský	14	11	14	14	10	14	65

zdroj: vlastní zpracování.

1. Hlavní město Praha:

Vždy vyšlo jako nejlepší ve všech hodnocených kritériích. Tuto skutečnost jsem předpokládala již na začátku své práce a tato tabulka mé tvrzení pouze potvrzuje. Praha je v rámci ČR nejrozvinutější kraj a vykazuje nejlepší znaky pro kvalitní budoucí rozvoj.

2. Středočeský kraj:

Vzdělávání působí jako faktor regionálního rozvoje, mimo Prahy, nejvýznamněji na Středočeský kraj, kde je třetí nejvyšší podíl osob s VŠ vzděláním. Zároveň i druhá nejvyšší průměrná mzda a velmi nízká nezaměstnanost.

3. Jihomoravský kraj

Kraj Jihomoravský se umístil na třetím místě, ačkoli byl ve valné většině hodnocen jako druhý nejlepší kraj. Míra nezaměstnanosti je v tomto kraji vysoká, v žebříčku hodnocení tohoto indikátoru je až na 10. místě.

4. Plzeňský kraj

Patří také k nejlépe rozvinutým regionům NUTS 3, důkazem je i druhá nejnižší míra nezaměstnanosti v České republice a relativně vysoká průměrná mzda. Najdeme zde však nižší podíl osob s VŠ vzděláním a tedy i s nižším indexem vzdělanosti. Příčinou může být nízký počet vysokých škol v kraji, respektive pouze jedna veřejná VŠ.

5. Moravskoslezský kraj

Ačkoli je v tomto kraji velmi vysoká míra nezaměstnanosti, průměrná měsíční mzda i HDP/osobu je hodnoceno jako páté nejlepší v republice. V počtu VŠ vzdělaných osob (indexu vzdělanosti) se řadí k průměrným, resp. lehce nadprůměrným regionům.

6. Jihočeský kraj

Charakterizuje relativně nízká míra nezaměstnanosti a vyšší počet vysokých škol v regionu, v porovnání s ostatními. HDP/obyvatele a průměrná měsíční mzda jsou naopak nižší. Celkově můžeme region hodnotit jako průměrný.

7. Královéhradecký kraj

Hodnocené indikátory jsou vykazovány jako průměrné. Míra nezaměstnanosti je však velice nízká (čtvrtá nejnižší v ČR).

8. Zlínský kraj

Hrubý domácí produkt i míra nezaměstnanosti odpovídají průměrným hodnotám. Lehce nadprůměrný je počet osob s VŠ vzděláním a index vzdělanosti. Naopak průměrná

měsíční mzda je velice nízká, třetí nejnižší v ČR. Celkově se tento kraj řadí společně s Moravskoslezským, Jihočeským a Královéhradeckým k lehce nadprůměrným.

9. Olomoucký kraj

Ačkoli zde najdeme vysoký podíl osob s VŠ vzděláním (tím i vyšší index vzdělanosti), relativně hodně vysokých škol je tento region hodnocen jako podprůměrný. Nízký podíl HDP/osobu, vysoká nezaměstnanost a nízké mzdy kvalitu regionu snižují.

10. Kraj Vysočina

Kraj Vysočina se potýká s nedostatečným počtem kvalifikovaných pracovních sil. Právě tento faktor může mít negativní vliv i na nízký podíl HDP/osobu, vyšší nezaměstnanost a nízké mzdy. Kraj řadíme k podprůměrným.

11. Pardubický kraj

Až na míru nezaměstnanosti byly všechny ostatní faktory a aspekty hodnoceny negativně. Proto se i tento kraj řadí k méně rozvinutým.

12. Liberecký kraj

Kladně je hodnocena relativně vysoká průměrná mzda. Všechny ostatní ukazatele jsou bohužel velmi vysoké, v negativním slova smyslu. I tento kraj se řadí k méně rozvinutým.

13. Ústecký kraj

Ve všech hodnocených aspektech vychází kraj špatně a umísťuje se z velké části na zadních příčkách. Nejlépe je hodnoceno kritérium průměrné měsíční mzdy, které je ovšem ve srovnání s ostatními regiony podprůměrné.

14. Karlovarský kraj

Ve čtyřech hodnocených kritériích z šesti se umístil jako poslední. Ostatní ukazatele jsou také velice negativní. V celkovém hodnocení vychází region jako nejhorší, resp. nejméně rozvinutý.

6 SWOT analýza Jihočeského kraje

Jihočeský kraj je na základě analýzy a komparace s ostatními hodnocen jako průměrný. V následující SWOT analýze jsem stanovila silné a slabé stránky kraje, jeho příležitosti a ohrožení.

Následně jsem stanovila váhu (důležitost) jednotlivých položek, součet vah v každé kategorii je roven jedné. Doplnila jsem hodnocení, respektive významnost položky pro rozvoj regionu:

- 4 - významný
- 3 - spíše významný
- 2 - spíše nevýznamný
- 1 - nevýznamný

Jako nejvýznamnější v regionu, v kladném smyslu, tedy číslem 4 jsem ohodnotila: relativně nízká nezaměstnanost, vytvoření funkčních vazeb ve vzdělávacím systému a jejich přímé propojení s praxí a s požadavky trhu práce. Naopak jako nejvýznamnější, v záporném slova smyslu, jsem hodnotila: malý zájem o studium technických oborů, nedostatek jejich absolventů, nedostatečná nabídka vzdělávání technického směru, odchod největších zaměstnavatelů z regionu (zvýšení nezaměstnanosti). Těmto položkám jsem přiřadila také nevyšší váhu. Některým aspektům jako například: pokles žáků a studentů vlivem nepříznivého demografického vývoje, jsem nepřikládala vysokou důležitost vzhledem k tomu, že by se nejednalo pouze o ohrožení v jednom regionu, ale potýkaly by se s tímto problémem regiony všechny.

Ze součinů vah a hodnocení vyplývá strategie S-O, tedy strategie rozvoje silných stránek pomocí příležitostí. Strategie S-O představuje optimální strategii. Je však zřejmé, že jak externí (příležitosti, ohrožení) tak i interní ukazatelé byly velmi podobné, respektive jejich výsledky. Nicméně výsledek SWOT analýzy - strategie S-O naznačuje kvalitní budoucí rozvoj regionu. Vzhledem k vybraným položkám v jednotlivých kategoriích, můžeme předpokládat, že pokud bude v regionu zvyšována kvalita vzdělávání a vzdělávacích institucí, faktor vzdělávání bude tím, který může tento budoucí rozvoj velmi významně ovlivnit.

Tabulka 9: SWOT analýza Jihočeského kraje

Silné stránky (S)	Váha	Hodnocení	
Strategická geografická poloha (hraniční oblast)	0,2	3	0,6
Relativně nízká nezaměstnanost	0,3	4	1,2
Čtyři vysoké školy v kraji se širokou škálou zaměření	0,15	3	0,45
Absolventi VŠ	0,15	3	0,45
Vědecké instituce, Akademie věd ČR	0,2	3	0,6
	1		3,3
Slabé stránky (W)			
Malý zájem o studium technických oborů, nedostatek jejich absolventů, nedostatečná nabídka vzdělávání technického směru	0,3	4	1,2
Nízká nabídka programů celoživotního vzdělávání, chybí ucelený systém CZV	0,15	2	0,3
Nízká variantnost, absence navazujících magisterských studijních programů	0,2	3	0,6
Nedostatečná podpora výzkumu, vývoje, inovací a center jimi se zabývajících	0,2	3	0,6
Relativně nízký podíl HDP / osobu (chybí progresivní odvětví, která by HDP v regionu zvyšovala)	0,15	3	0,45
	1		3,15
Příležitosti (O)			
Vytvoření funkčních vazeb ve vzdělávacím systému a jejich přímé propojení s praxí a s požadavky trhu práce	0,3	4	1,2
Větší podpora výzkumných a inovačních center a jejich nadnárodní spolupráce, propojení s praxí	0,2	3	0,6
Využití strategické polohy (přeshraniční projekty a spolupráce s Německem a Rakouskem)	0,2	3	0,6
Podpora zvyšování kvalifikace a dalšího rozvoje zaměstnaných obyvatel	0,1	2	0,2
Udržení absolventů VŠ v regionu a tím podporovat jeho další rozvoj	0,2	3	0,6
	1		3,2
Ohrožení (T)			
Pokles žáků a studentů vlivem nepříznivého demografického vývoje	0,1	1	0,1
Odchod kvalifikovaných pracovních sil z regionu	0,2	3	0,6
Odchod největších zaměstnavatelů z regionu (zvýšení nezaměstnanosti)	0,3	4	1,2
Neobnovení akreditací navazujících studijních VŠ programů	0,2	3	0,6
Nízká atraktivita regionu pro potencionální investory (pokles HDP)	0,2	3	0,6
	1		3,1

zdroj: vlastní zpracování.

DISKUZE VÝSLEDKŮ

Ze zpracování praktické části je zřejmé, že stupeň rozvoje jednotlivých regionů v České republice je velice rozdílný. Kromě hlavního města Prahy patří k těm nejsilnějším i Středočeský, Jihomoravský a Plzeňský kraj. K lehce nadprůměrným patří Moravskoslezský, Jihočeský, Královéhradecký a Zlínský. Výsledné hodnocení těchto krajů, na základě kritérií, které byly stanoveny, je téměř analogické. Naopak k podprůměrným a k regionům s nižším stupněm rozvoje patří kraj Olomoucký, Pardubický a Vysočina. K nejméně rozvinutým patří Liberecký, Ústecký a Pardubický kraj. Celkově nejhůře z hodnocení vyšel kraj Karlovarský, který ve většině nadefinovaných kritérií figuroval v žebříčku na posledním místě.

Na základě údajů a informací získaných v praktické části byla potvrzena pouze jedna hypotéza ze třech stanovených, a to hypotéza č. 1. Skutečnosti dokazující či popírající platnost hypotéz jsou uvedeny v příloze.

Hypotéza č. 1: Vysoká škola v regionu zvyšuje i počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v daném regionu v porovnání s regionem s nižším počtem vysokých škol.

- Potvrzena. Na základě tabulky v příloze č. 6 je evidentní, že ve třech případech je umístění regionu v počtu VŠ vzdělaných obyvatel shodné s pozicí v tabulce shrnující počty vysokých škol v krajích. V dalších pěti případech je rozdíl mezi umístěním v jednotlivých tabulkách minimální. Vzhledem k faktu, že byla dokázána ve více než 55% krajů, můžeme tuto hypotézu považovat za platnou.

Hypotéza č. 2: Region s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel disponuje nižší mírou nezaměstnanosti.

- Vyvrácena. Dle přílohy č. 7 zcela platí pouze ve dvou případech a v jednom případě je rozdíl mezi oběma faktory minimální. Hranice 55% případů nebyla v potvrzení této hypotézy překročena, tudíž hypotézu považuji za neplatnou.

Hypotéza č. 3: Výše průměrné mzdy v regionu souvisí s počtem vysokoškolsky vzdělaných osob v daném regionu.

- Vyvrácena. Platnost této hypotézy vylučuje tabulka v příloze č. 8, kdy tuto hypotézu zcela potvrzují pouze dva případy a tři s minimálním rozdílem. Nebylo tedy dosaženo hranice 55% případů, hypotézu považuji za neplatnou.

ZÁVĚR

Stanovený cíl této práce byl splněn.

V teoretické, respektive literární části byl představen primární národní program pro rozvoj vzdělávání v ČR - Bílá kniha. Na základě analýzy tohoto dokumentu byl popsán systém řízení vzdělávací soustavy i její financování. V literárním přehledu je zpracována charakteristika nejdůležitějších evropských a mezinárodních institucí a organizací. V oblasti vzdělávání je práce zaměřena především na terciární vzdělávání, kde jsou shrnuty jeho cíle a struktura, dále jsou popsány specifické problémy, se kterými se tato oblast v současné době potýká. Primárním operačním programem, který se problematikou vzdělávání jako faktorem regionálního rozvoje zabývá, je Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který je financován z Evropského sociálního fondu. Indikátor, který přímo souvisí se vzděláváním a definuje kvalitu regionu, je index vzdělanosti. Prakticky byl vypočten jak v části teoretické - národní index, tak i v části praktické - regionální (krajské) indexy vzdělanosti. Posledním bodem, který vychází z nadefinovaného názvu práce je regionální rozvoj, definicí pojmu, stanovenou strategií pro ČR, regionálními operačními programy i možnostmi financování se zabývá literární řešerše.

Poznatky získané v literární části byly ověřovány na základě stanovených hypotéz. Ze třech nadefinovaných byly dvě vyvráceny a jedna potvrzena. V praktické části práce byla provedena komparace vybraných indikátorů regionálního rozvoje, zaměřených především na oblast vzdělávání. Na základě komparace byla zpracována sumarizační tabulka těchto indikátorů a vyhodnocen současný nejlépe rozvinutý region, kterým kromě hlavního města Prahy, je kraj Středočeský. Dále byla v praktické části dle informací plynoucích ze sumarizační tabulky zpracována SWOT analýza pro Jihočeský kraj, která je založena na aspektech působících na vzdělávání, jako na jeden z faktorů regionálního rozvoje.

Nejen ze získaných výsledků je zřejmé, že vzdělávání, školství, kvalifikace a rozvoj regionu spolu musí kooperovat. Společná diskuze veřejné i státní správy, vysokých škol v současné době funguje, je však nutné do této tripartity zapojit ještě soukromý sektor. Přínosem může být nejen propojení v oblasti vzdělávání a praxe, ale také v oblasti inovací, výzkumu a vývoje. Právě inovační centra a výzkumné instituce podporované

soukromým sektorem by implementovaly vědecké poznatky do praxe a tím zvyšovali konkurenceschopnost nejen firem a podniků ale i kvalitu regionů.

Vzhledem ke skutečnosti, že v letošním roce končí programovací období Evropské unie pro roky 2007 - 2013. Jsou připravovány nebo revidovány dokumenty a strategie zabývající se oblastí vzdělávání. Jedním z projektů, na kterém v současné době MŠMT intenzivně pracuje, je Strategie 2020 hledající novou strategii pro stávající systém vzdělávání.

Práci je možné na základě získaných poznatků dále rozpracovat v oblasti návrhů opatření jednotlivým regionům ke zlepšení jejich rozvoje, či provedení detailní analýzy současné vzdělanosti a ekonomické situace v problémových regionech a hledání příčin těchto regionálních disparit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIBLIOGRAFIE

KMENTOVÁ, A. *Měření a indikátory regionálního rozvoje*. Masarykova univerzita v Brně, 2009. Bakalářská práce. Ekonomicko-správní fakulta, Katedra regionální ekonomie a správy.

KOTÁSEK, J. a spol. *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. 216 s. ISBN 978-80-87029-56-5.

MATĚJŮ, P. a kol. *Bílá kniha terciárního vzdělávání (verze projednaná vládou 26. 1. 2009)*, Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009.

PETR, O. *HDI (Nebo alternativní ukazatele) na regionální úrovni na příkladu ČR*. Masarykova univerzita v Brně, 2008. Diplomová práce. Ekonomicko-správní fakulta, Katedra regionální ekonomie a správy.

ŠILHÁNKOVÁ, V. a kol. *Suburbanizace – hrozba fungování malých měst*. Hradec Králové: Civitas per Populi, 2007. ISBN: 978-80-903813-3-9.

VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

WOKOUN, R. a kol. *Regionální rozvoj, východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN: 80-7201-699-0.

ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

Business info: *Hlavní faktory regionální rozvoje*. [online]. [cit. 8. 1. 2013]. Dostupný z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hlavni-faktory-regionalniho-rozvoje-cr-1841.html>.

Centrum pro regionální rozvoj České republiky: *Regionální rozvojový fond* [online]. [cit. 5. 13. 2013]. Dostupný z: <http://www.crr.cz/cs/regiony/region-rozvojovy-fond/>.

Česká televize: *Vysokoškoláci mají nástupní plat o 6 tisíc vyšší než absolventi SŠ* [online]. [cit. 28. 12. 2012]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/179010-vysokoskolaci-maji-nastupni-plat-o-6-tisic-vyssi-nez-absolventi-ss/>.

Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007-2013[online]. [cit. 15. 12. 2012]. Dostupný z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/1_program.php.

Human development reports: *International human development indicators* [online]. [cit. 11.4. 2013]. Dostupný z: <http://hdrstats.undp.org/en/indicators/69706.html>.

India study chanel: *New method of calculation of Human Development Index (HDI)* [online]. [cit. 11. 3. 2013]. Dostupný z: <http://www.indiastudychannel.com/resources/141517-New-method-calculation-Human-Development.aspx>.

Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky pro léta 2007-20013*. [online]. [cit. 4. 1. 2013]. Dostupný z: <http://old.mmr.cz/strategie-regionalniho-rozvoje-ceske-republiky-pro-leta-2007-2013>.

Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007-2013* [online]. [cit. 8. 1. 2013]. Dostupný z: <https://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>.

Ministerstvo pro místní rozvoj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. Praha, 2006.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Strukturální fondy: Regionální operační programy* [online]. [cit. 2. 4. 2013]. Dostupný z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *OECD* [online]. [cit. 7. 4. 2013]. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickou-spolupraci-a-rozvoj-oecd>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost pro období 2007-2013* [online]. [cit. 28. 12. 2012]. Dostupný z: www.msmt.cz/strukturalni-fondy/op-vpk-obdobi-2007-2013.

Odbor Evropských programů 35, Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost: *Reforma systému terciárního vzdělávání* [prezentace]. [cit. 28. 1. 2012]. Dostupný z: www.radavs.cz/prilohy/3p4IPNReforma%20RVS.ppt.

Sčítání lidu, domů a bytů [online]. [cit. 5. 4. 2013]. Dostupný z: www.scitani.cz.

Společný životní a hospodářský prostor Bavorsko/jižní Čechy – prostor bez bariér [online]. [cit. 15. 12. 2012]. Dostupný z: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1614&par%5Blang%5D=CS.

Veřejná správa online: *Jak se změnil venkov za 10 let?* [online]. [cit. 4. 1. 2013]. Dostupný z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6546839>.

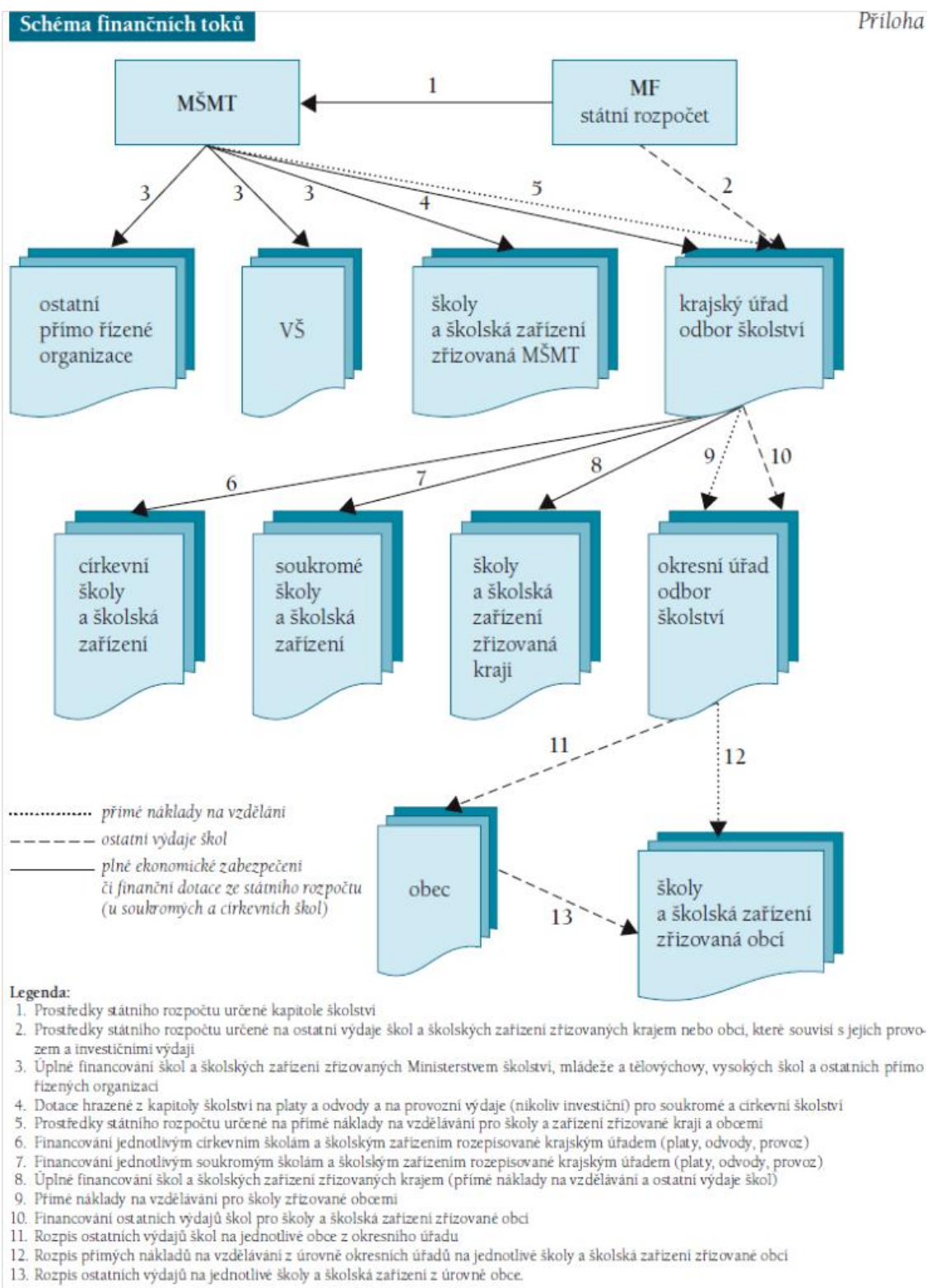
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Ukazatele míry vzdělanosti podle velikostních kategorií obcí v roce 2001 a 2011	25
Tabulka 2: Podíl HDP na 1 obyvatele	37
Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti k 30. 12. 2011	38
Tabulka 4: Počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v ČR	39
Tabulka 5: Index vzdělanosti v krajích (r. 2011).....	40
Tabulka 6: Počty vysokých škol v jednotlivých krajích	41
Tabulka 7: Průměrné mzdy v krajích (r. 2011).....	42
Tabulka 8: Sumarizace indikátorů regionálního rozvoje v návaznosti na vzdělávání....	43
Tabulka 9: SWOT analýza Jihočeského kraje	47
Graf 1: Podíl studentů v jednotlivých úrovních terciárního vzdělávání	18
Graf 2: Počet Studentů a absolventů vysokých škol v ČR	19

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Schéma finančních toků	56
Příloha 2: Seznam doporučení ke zlepšení systému financování vzdělávací soustavy ...	57
Příloha 3: Příloha Podklady SWOT analýzy českého systému terciárního vzdělávání..	58
Příloha 4: Zdroje disponibilních příjmů studentů VŠ v roce 2006 v ČR a v Nizozemsku	60
Příloha 5: Alokace finančních prostředků z ESF na jednotlivé prioritní osy	61
Příloha 6: Hypotéza č. 1:	62
Příloha 7: Hypotéza č. 2:	63
Příloha 8: Hypotéza č. 3:	64

Příloha 1: Schéma finančních toků

zdroj: KOTÁSEK, J. a spol.: *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001, s. 24. ISBN 80-211-0372-8.

Příloha 2: Seznam doporučení ke zlepšení systému financování vzdělávací soustavy

- I. Usilovat o to, aby se dosáhlo zvýšení veřejných výdajů na školství na 6% HDP a aby průměrný plat pedagogických pracovníků (diferencovaně podle náročnosti činností a výkonů) byl o 30% vyšší než průměrný plat v národním hospodářství.
- II. Aktivně se podílet na transformaci veřejné správy v krajích (okresech) a obcích zpřesňováním dělby jejich kompetencí, odbornou přípravou pracovníků na úseku školství a systematickou komunikací s představiteli správních i zastupitelských orgánů. Novým pojetím řízení z centra (MŠMT, ČŠI) trvale a všemi prostředky posilovat integrační prvky a tendence v systému ztěžování a čelit snahám o návrat k užívání direktivních administrativně - byrokratických metod řízení.
- III. V souladu s novými funkcemi oprostit MŠMT od převahy operativních činností a zaměřit úsilí na omezený počet klíčových strategických aktivit a úkolů.
- IV. Vytvořit žádoucí vztahy komunikace a spolupráce se sociálními partnery na všech úrovních řízení, zaměřit pozornost MŠMT kromě školských zařízení a institucí i na mimoškolské formy vzdělávání.
- V. Posilovat vztahy s jinými rezorty a vytvořit spolu s MPSV mezirezortní orgán, Národní radu pro vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů ČR.
- VI. Zavést transparentní a nestranná pravidla přidělování finančních prostředků z centra do krajů a vytvářet tak podmínky k efektivnímu vynakládání veřejných finančních zdrojů v celé vzdělávací soustavě.
- VII. Podstatně posílit formy nepřímého řízení a prioritami finanční politiky v oblasti vzdělávání učinit především inovační a rozvojové programy. Některé z těchto programů, které se budou rozvíjet, předávat postupně do kompetence krajů, jež mohou k jejich financování využít mj. i strukturálních fondů EU.
- VIII. Restrukturalizovat a posílit rezortní výzkumná a vývojová pracoviště MŠMT a iniciovat rozšíření univerzitní základy pro výzkum problematiky vzdělávání. Racionalizovat funkce a zaměření výzkumu a vývoje v rámci rezortu a průběžně hodnotit výsledky a efektivitu jejich činností.
- IX. Podobně jako v jiných rezortech vytvořit vzdělávací centrum pro přípravu a doškolení řídicích pracovníků a funkcionářů ve školství v krajích, pověřených obcích i řídicích pracovníků a funkcionářů na školách všech stupňů, včetně adeptů na tyto funkce. Iniciovat na vysokých školách konstituování oboru školský management jako návazný magisterský studijní program a hlavní základnu pro vytvoření specifické kategorie pedagogických pracovníků - ředitele a inspektora škol.

zdroj: KOTÁSEK, J. a spol.: *Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001, s. 25. ISBN 80-211-0372-8.

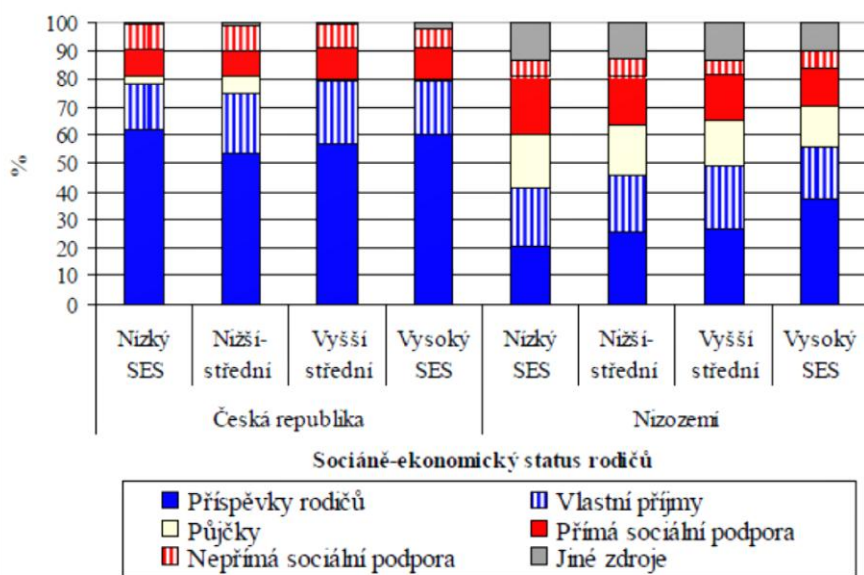
Stručný přehled stavu českého systému terciárního vzdělávání

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pokračující propojování vzdělávací a výzkumné a vývojové činnosti. ▪ Rozvíjející se spolupráce vzdělávacích institucí s aplikační sférou. ▪ Standardizovaný akreditační proces. ▪ Postupné zavádění principů tzv. Boloňského procesu (dále jen „boloňský proces“). ▪ Přehledný systém normativního financování. ▪ Zapojení reprezentace vysokých škol do rozhodování o zásadních otázkách rozvoje vysokých škol a do legislativního procesu. ▪ Příznivé pokrytí České republiky institucemi terciárního vzdělávání. ▪ Vysoká společenská prestiž akademických pracovníků. ▪ Vysoká ekonomická návratnost vysokoškolského vzdělání. ▪ Velký význam přikládán vysokoškolskému vzdělání pro životní úspěch. ▪ Aktivní role vysokých škol v péči o kulturní dědictví a jeho rozvoj. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výrazné podfinancování a minimální garance objemu finančních prostředků poskytovaných státem. ▪ Nízký podíl dospělé populace s vysokoškolským vzděláním s velkými rozdíly mezi věkovými skupinami. ▪ Nízký podíl absolventů kratších studijních programů vstupujících na trh práce. ▪ Vysoká míra neukončení studia, zejména na technických vysokých školách. ▪ Špatná provázanost a nízká prostupnost mezi jednotlivými stupni vysokoškolského vzdělávání na různých vysokých školách a mezi vyššími odbornými školami a vysokými školami. ▪ Nesoulad mezi volbou uchazečů o studium a poptávkou po absolventech na trhu práce. ▪ Přílišná závislost veřejných vysokých škol na veřejných zdrojích. ▪ Těžkopádný a neefektivní systém řízení s nevyváženými pravomocemi a odpovědnostmi a nevyhovující legislativa postihující všechny části terciárního vzdělávání. ▪ Nízká ekonomická zainteresovanost vysokých škol na kvalitě poskytovaného vzdělávání a dlouhodobé úspěšnosti absolventů a absence cenových signálů v systému. ▪ Absence standardizovaného informačního systému o vysokých školách a o hodnocení vysokých škol. ▪ Někdy jen formální restrukturalizace studia v souladu s boloňským procesem. ▪ Nevytvoření pravidel segmentu pro profesně orientované bakalářské studium. ▪ Velké nerovnosti v šancích na dosažení vysokoškolského vzdělání a překážky na vstupu do terciárního vzdělávání, které představuje selektivní systém vzdělávání na nižších úrovních. ▪ Málo transparentní investiční politika málo odolná politickým a lobbyistickým tlakům. ▪ Malá angažovanost soukromých finančních subjektů na investičních projektech.

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Shoda hlavních aktérů a politické reprezentace, že systém terciárního vzdělávání vyžaduje reformu. ▪ Posílení autonomie vysokých škol v jejich rozhodování, a to zejména ve finanční oblasti. ▪ Zvětšení institucionální diverzifikace a uspokojení různorodé poptávky po vysokoškolském vzdělání. ▪ Snížení nerovností v přístupu k vysokoškolskému vzdělání a větší příliv talentů do systému terciárního vzdělávání. ▪ Možnost transformace některých vyšších odborných škol do systému vysokoškolského vzdělávání. ▪ Zavedení krátkých, prakticky orientovaných studijních programů. ▪ Efektivnější alokace prostředků s ohledem na typ poskytovaných služeb. ▪ Výrazné zvýšení počtu absolventů v profesně orientovaných studijních programech. ▪ Větší počet studentů vyššího věku a jim přizpůsobená výuka. ▪ Větší příliv soukromých zdrojů jak ze spoluúčasti studentů, tak od firem. ▪ Zvýšení mezinárodního prvku (studentů, učitelů). ▪ Silná angažovanost institucí terciárního vzdělávání v oblasti dalšího vzdělávání. ▪ Možnosti těsnějšího propojení kvalitního výzkumu a vývoje s terciárním vzděláváním. ▪ Vytváření součástí univerzit orientovaných na mezinárodně excelentní výzkum. ▪ Vytváření součástí univerzit orientovaných na spolupráci s aplikační sférou ve vzdělávání i vývoji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatek veřejných prostředků jako důsledek fiskálních omezení a jiných politických priorit. ▪ Partikulární zájmy hlavních aktérů převládají nad snahou uskutečnit hlubokou reformu systému terciárního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání. ▪ Absence finančních prostředků na založení průběžně financovaného systému půjček a odloženého školného. ▪ Neochota podstatné části vysokých škol akceptovat nutnost větší diverzifikace systému (pokračující přesvědčení, že všechny veřejné vysoké školy mohou mít charakter univerzit). ▪ Ztráta konkurenceschopnosti terciárního vzdělávání s dopady na konkurenceschopnost ekonomiky. ▪ Velká nerovnost v šancích na získání vysokoškolského vzdělání a nízká mobilita a s nimi spojená hrozba sociálního napětí. ▪ Přetrvávající institucionální rivalita mezi vysokými školami a Akademií věd ČR a nedostatečná ochota na obou stranách pokračovat v transformaci obou systémů, zejména v oblasti výzkumu a vývoje. ▪ Špatné využití prostředků v operačních programech pro posílení excelence výzkumu a vývoje na vysokých školách a pro rozvoj celého systému terciárního vzdělávání. ▪ Nedostatečná koordinace reforem v oblasti terciárního vzdělávání s reformami v oblasti základního a středního vzdělávání a v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. ▪ Pokračující ztráty talentů.

zdroj: MATĚJŮ, P. a kol.: *Bílá kniha terciárního vzdělávání* (verze projednaná vládou 26. 1. 2009), Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009, s. 13-14.

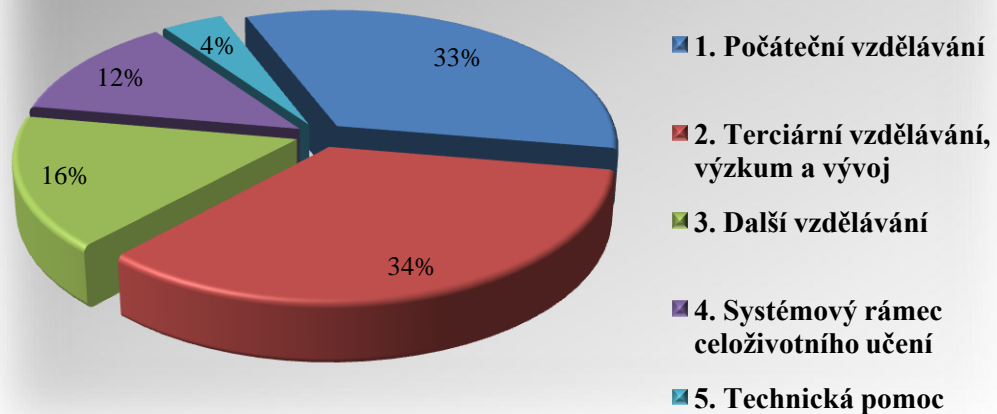
Příloha 4: Zdroje disponibilních příjmů studentů VŠ v roce 2006 v ČR a v Nizozemsku

zdroj: zdroj: MATĚJŮ, P. a kol.: *Bílá kniha terciárního vzdělávání* (verze projednaná vládou 26. 1. 2009), Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009, s. 58.

Příloha 5: Alokace finančních prostředků z ESF na jednotlivé prioritní osy

(100% =1,83mld.€)

zdroj: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/prezentace-op-vk>.

Důkazní tabulky k vyvrácení či potvrzení hypotéz

Příloha 6: Hypotéza č. 1:

Vysoká škola v regionu zvyšuje i počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v daném regionu v porovnání s regionem s nižším počtem vysokých škol.

Kraj	HDP/obyvatele	Míra nezaměstnanosti	Počet VŠ vzdělaných osob	Index vzdělanosti	Počet Vysokých škol	Průměrná mzda	SUMA
Praha	1	1	1	1	1	1	5
Středočeský	4	3	3	4	6	2	17
Jihomoravský	2	10	2	2	2	3	19
Plzeňský	3	2	8	11	10	4	27,5
Moravskoslezský	5	12	6	7	3	5	33
Jihočeský	8	5	7	6	4	9	34
Královéhradecký	6	4	9	8	10	7	35
Zlínský	7	7	5	5	6	12	36,5
Olomoucký	12	13	4	3	5	11	44
Vysočina	9	8	12	10	6	10	47
Pardubický	10	6	10	9	10	13	48,5
Liberecký	13	9	11	12	10	6	50
Ústecký	11	14	13	13	6	8	55,5
Karlovarský	14	11	14	14	10	14	65

zdroj: vlastní zpracování.

Příloha 7: Hypotéza č. 2:

Region s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel disponuje nižší mírou nezaměstnanosti.

Kraj	HDP/obyvatele	Míra nezaměstnanosti	Počet VŠ vzdělaných osob	Index vzdělanosti	Počet Vysokých škol	Průměrná mzda	SUMA
Praha	1	1	1	1	1	1	5
Středočeský	4	3	3	4	6	2	17
Jihomoravský	2	10	2	2	2	3	19
Plzeňský	3	2	8	11	10	4	27,5
Moravskoslezský	5	12	6	7	3	5	33
Jihočeský	8	5	7	6	4	9	34
Královéhradecký	6	4	9	8	10	7	35
Zlínský	7	7	5	5	6	12	36,5
Olomoucký	12	13	4	3	5	11	44
Vysočina	9	8	12	10	6	10	47
Pardubický	10	6	10	9	10	13	48,5
Liberecký	13	9	11	12	10	6	50
Ústecký	11	14	13	13	6	8	55,5
Karlovarský	14	11	14	14	10	14	65

zdroj: vlastní zpracování.

Příloha 8: Hypotéza č. 3:

Výše průměrné mzdy v regionu souvisí s počtem vysokoškolsky vzdělaných osob v daném regionu.

Kraj	HDP/obyvatele	Míra nezaměstnanosti	Počet VŠ vzdělaných osob	Index vzdělanosti	Počet Vysokých škol	Průměrná mzda	SUMA
Praha	1	1	1	1	1	1	5
Středočeský	4	3	3	4	6	2	17
Jihomoravský	2	10	2	2	2	3	19
Plzeňský	3	2	8	11	10	4	27,5
Moravskoslezský	5	12	6	7	3	5	33
Jihočeský	8	5	7	6	4	9	34
Královéhradecký	6	4	9	8	10	7	35
Zlínský	7	7	5	5	6	12	36,5
Olomoucký	12	13	4	3	5	11	44
Vysočina	9	8	12	10	6	10	47
Pardubický	10	6	10	9	10	13	48,5
Liberecký	13	9	11	12	10	6	50
Ústecký	11	14	13	13	6	8	55,5
Karlovarský	14	11	14	14	10	14	65

zdroj: vlastní zpracování.